

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

«Ефективність використання оборотних активів торговельного підприємства та обґрунтування напрямів її підвищення»

Виконав здобувач 4 курсу, групи ПТБ-22
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність

Осипенко Родіон Юрійович

Керівник: д-р екон. наук, професор
Турило Анатолій Анатолійович

Рецензентка: д-р екон. наук, професорка
Шахно Альона Юріївна

Кривий Ріг

2026

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ:
зав. кафедри ЕОУП,
д-р екон. наук, проф.
Альона ШАХНО

« _____ » _____ 2026 рік

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачеві

Осипенко Родіону Юрійовичу

1. Тема роботи «Ефективність використання оборотних активів торговельного підприємства та обґрунтування напрямів її підвищення».
Керівник теми Турило Анатолій Анатолійович, д-р екон. наук, професор.
Затверджені наказом по університету від «16» березня 2026 року № 146с.
2. Строк подання здобувачем роботи: 19.06.2026.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, офіційні статистичні та аналітичні матеріали, а також фінансова звітність ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022–2024 роки.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): теоретичні та методичні основи формування та використання оборотних активів підприємства; аналіз функціонування ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» та оцінка ефективності використання оборотних активів торговельного підприємства; обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».
5. Перелік графічного матеріалу: динаміка техніко-економічних показників ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022–2024 роки; показники ліквідності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022–2024 роки; результати кореляційно-регресійного аналізу залежності інтегрального показника ефективності використання оборотних активів від факторів впливу.

6. Дата видачі завдання «17» березня 2026 року.

7. Консультація по розділах роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 1	проф. Турило А.А.	31.03.2026	09.04.2026
Розділ 2	проф. Турило А.А.	09.04.2026	19.04.2026
Розділ 3	проф. Турило А.А.	19.04.2026	29.04.2026

Нормоконтроль

_____

(підпис)

Анатолій ТУРИЛО

Календарний план виконання роботи

№	Назва етапу випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачем за тематикою роботи, узгодження переліку рекомендованої нормативної, інструктивної, навчальної літератури	17.03.2026	
2	Збір матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи	18.03.2026 – 25.03.2026	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	26.03.2026 – 30.03.2026	
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівникові	31.03.2026 – 09.04.2026	
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівникові	10.04.2026 – 19.04.2026	
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівникові	20.04.2026 – 29.04.2026	
7	Підготовка вступної частини та висновку	30.04.2026 – 04.05.2026	
8	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	05.05.2026 – 18.05.2026	
9	Отримання відгуку керівника	19.05.2026	
10	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту за допомогою Інтернет-Системи Strikeplagiarism.com	20.05.2026 – 09.06.2026	
11	Отримання резолюції завідувачки кафедри про допуск до захисту	10.06.2026 – 15.06.2026	
12	Отримання рецензії	19.06.2026 – 21.06.2026	
13	Захист роботи на засіданні Екзаменаційної комісії	26.06.2026	

Здобувач

_____

(підпис)

Родіон ОСИПЕНКО

Науковий керівник

_____

(підпис)

Анатолій ТУРИЛО

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну роботу за темою
«Ефективність використання оборотних активів торговельного підприємства та обґрунтування напрямів її підвищення»

Кваліфікаційна робота: 96 с., 21 табл., 10 рис., 46 джерел, 3 додатки.

Мета роботи: дослідження теоретичних основ формування та використання оборотних активів підприємства та обґрунтування напрямів підвищення ефективності їх використання на прикладі торговельного підприємства.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти використання оборотних активів підприємства.

Об'єкт дослідження: оборотні активи ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Методи дослідження: аналізу, синтезу, порівняння, метод факторного аналізу, емпіричні, науково-теоретичні, економіко-статистичні та графічні.

У кваліфікаційній роботі здійснено аналіз сучасної літератури щодо економічного змісту поняття «оборотні активи» та розглянуто основні методичні підходи до оцінки ефективності їх формування та використання. На прикладі ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» проведено аналіз показників господарської діяльності підприємства, зокрема тих, які характеризують склад оборотних активів та ефективність їх використання. Для підвищення результатів діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» запропоновано оптимізацію структури капіталу, удосконалення контролю за рівнем дебіторської заборгованості, використання факторингових угод з банками для скорочення рівня дебіторської заборгованості, акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів у формі поточних фінансових інвестицій. Економічний ефект від впровадження становить 328 117,65 тис. грн.

У роботі при розрахунках використано програмний продукт Microsoft Office Excel.

ОБОРОТНІ АКТИВИ, ОБОРОТНІ ФОНДИ, ФОНДИ ОБІГУ, ЛІКВІДНІСТЬ, ШВИДКІСТЬ ОБЕРТАННЯ, ТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	9
1.1. Теоретичні основи формування оборотних активів підприємства	9
1.2. Методичні підходи до визначення ефективності використання оборотних активів підприємства.....	20
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».....	31
2.1. Аналіз основних техніко-економічних показників діяльності та фінансового стану суб'єкта господарювання.....	31
2.2. Аналіз складу оборотних активів та ефективності їх використання на прикладі ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».....	52
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА.....	61
3.1. Визначення чинників впливу використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» на результати його діяльності.....	61
3.2. Обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»	74
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	97

ВСТУП

Оборотні активи є однією з найважливіших складових ресурсного потенціалу підприємства, від рівня управління якою значною мірою залежать його фінансова стійкість, конкурентні переваги та здатність ефективно функціонувати на ринку. В умовах економічної нестабільності, посилення конкурентної боротьби та динамічних змін ринкового середовища раціональне формування й результативне використання оборотних активів набувають особливого значення, виступаючи одним із визначальних чинників забезпечення стабільного фінансового стану підприємства.

До складу оборотних активів входять грошові кошти, товарно-матеріальні запаси, дебіторська заборгованість та інші ресурси, що забезпечують безперервне здійснення операційної діяльності підприємства. Ефективне управління цими складовими сприяє скороченню витрат, прискоренню оборотності капіталу, підвищенню рівня ліквідності та створенню умов для отримання стабільного прибутку. Водночас нераціональне використання оборотних активів може спричинити як їх надлишкове накопичення, так і дефіцит, що негативно позначається на платоспроможності підприємства, своєчасності виконання фінансових зобов'язань і безперервності поточної господарської діяльності.

Окрім того, в умовах динамічних змін ринкового середовища підприємства змушені оперативно коригувати підходи до управління своїми активами з метою підтримання високого рівня їх використання. Раціональна організація процесу управління оборотними активами сприяє скороченню витрат, зміцненню конкурентних позицій та підвищенню прибутковості діяльності підприємства.

Отже, дослідження ефективності використання оборотних активів має важливе практичне значення, оскільки дозволяє виявити резерви підвищення результативності діяльності підприємства, забезпечити його фінансову стійкість і

створити передумови для успішного функціонування та розвитку в умовах конкурентного ринкового середовища.

Дослідження економічної природи, складу та структури оборотних активів дає можливість більш повно усвідомити їх значення у забезпеченні ефективної діяльності підприємства. Значний внесок у розробку теоретичних засад управління цими ресурсами зробили такі науковці, як Іван Бланк, Вільям Кіс та Євгеній Стоянов, які наголошували на важливості раціональної організації оборотних активів для підтримання фінансової рівноваги підприємства.

Метою даного дослідження є комплексне оцінювання ефективності використання оборотних активів підприємства з метою виявлення резервів їх оптимізації, підвищення рівня ліквідності та зростання прибутковості діяльності. Для досягнення поставленої мети передбачається аналіз структури та динаміки оборотних активів, дослідження чинників, що впливають на швидкість їх обороту, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності використання оборотних активів.

До основних завдань дослідження належать:

- проведення оцінки сучасного стану оборотних активів підприємства;
- виявлення основних проблем і недоліків у процесі їх формування та використання;
- дослідження чинників, які впливають на результативність управління оборотними активами;
- визначення напрямів підвищення швидкості обороту активів і мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з їх використанням;
- розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення управління оборотними активами з метою зміцнення фінансової стійкості та підвищення прибутковості діяльності підприємства.

Предметом дослідження виступає сукупність економічних відносин, що виникають у процесі формування, використання та управління оборотними активами підприємства.

Об'єктом дослідження виступають оборотні активи ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

Для оцінювання ефективності використання оборотних активів підприємства застосовуються такі методи дослідження, як економічний та порівняльний аналіз, графічний і статистичний методи, факторний аналіз (визначення ступеня впливу окремих факторів на ефективність використання оборотних активів підприємства методом ланцюгових підстановок) та кореляційно-регресійний аналіз (виявлення залежності між показниками використання оборотного капіталу та інтегральним показником його ефективності). Використання зазначеного інструментарію дає змогу здійснити всебічне дослідження процесу управління оборотними активами, виявити наявні проблеми та обґрунтувати напрями підвищення результативності їх використання.

Інформаційну основу дослідження становлять чинні нормативно-правові акти України, які регламентують складання фінансової звітності та оподаткування підприємств. Також у процесі дослідження використано наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені питанням управління оборотними активами та підвищення ефективності їх використання. Практичну базу дослідження сформували дані фінансової звітності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за декілька звітних періодів, матеріали внутрішнього обліку підприємства, статистична інформація та інші аналітичні дані, необхідні для проведення комплексного аналізу й обґрунтування отриманих висновків.

Практична цінність роботи полягає у розробленні пропозицій і рекомендацій, які можуть бути використані підприємствами для нормування, оптимізації обсягу оборотних активів, а також прогнозування потреби в них з метою забезпечення безперервності діяльності та підвищення ефективності господарювання.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Теоретичні основи формування оборотних активів підприємства

Оборотні активи відіграють важливу роль у забезпеченні безперервного функціонування підприємства. До їх складу входять грошові кошти, дебіторська заборгованість, виробничі запаси, матеріали та готова продукція, що постійно беруть участь у господарському процесі. Ефективне управління такими ресурсами сприяє підтриманню фінансової стійкості компанії та своєчасному виконанню нею своїх зобов'язань перед контрагентами. Наявність достатнього обсягу оборотних засобів дає можливість оперативно адаптуватися до змін виробничих потреб і ситуації на ринку. Разом із тим надмірне накопичення цих активів може стати причиною нерационального використання ресурсного потенціалу та скорочення рівня прибутковості. Саме тому з урахуванням особливостей діяльності суб'єкта господарювання важливо підтримувати оптимальний обсяг оборотних активів.

Результативність управління такими активами визначає не тільки рівень поточної платоспроможності підприємства, але й загальний стан його фінансової стійкості. Особливо важливим питання раціонального використання оборотних ресурсів стає в умовах економічної нестабільності. Компанії, які забезпечують ефективне формування та використання оборотних активів, отримують більше можливостей для розвитку, зміцнення своїх ринкових позицій і підтримання конкурентоспроможності. Таким чином, саме оборотні активи становлять основу стабільного функціонування та прибуткової діяльності суб'єкта господарювання.

Термін «оборотний капітал» бере свій початок від англomовного поняття *circulating capital*. В українській економічній практиці ця категорія є відносно новою, тоді як більш усталеними залишаються такі поняття, як «оборотні активи», «поточні активи» та «оборотні кошти».

У науковій економічній літературі сформувалися різні підходи до трактування поняття оборотних активів. Частина дослідників визначає їх як сукупність фінансових ресурсів, що забезпечують здійснення поточної діяльності підприємства. Інші науковці розглядають оборотні активи як складову майна підприємства, яка повністю бере участь в одному виробничому циклі або обертається протягом року. Відповідно до традиційного підходу, до складу оборотних активів належать виробничі запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та інші ресурси, здатні у відносно короткий термін трансформуватися у грошову форму.

Перші наукові підходи до визначення змісту категорії «капітал» були сформульовані представником класичної англійської політичної економії А. Смітом, який розглядав його як сукупність запасів, що використовуються у виробничому процесі та здатні приносити прибуток у майбутньому, забезпечуючи подальше виготовлення продукції.

У подальшому категорія оборотного капіталу стала об'єктом дослідження значної кількості як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, при цьому її зміст отримував різні інтерпретації залежно від підходів авторів.

У наукових роботах Г.В. Ситник, С.Д. Смолінської та І.Ф. Ясіновської застосовується термін «чистий оборотний капітал», який також зустрічається як «працюючий капітал», «робочий капітал» або «власні оборотні засоби». Його сутність визначається як різниця між оборотними (поточними) активами та поточними зобов'язаннями підприємства [43, с.125–130].

Т.В. Дробошевська та Л.М. Фільштейн визначають капітал як частину фінансових ресурсів підприємства, що залучається до обігу та забезпечує

отримання доходу в процесі його використання. Автори також зазначають, що в науковому середовищі існує підхід, за яким капіталом вважають усі активи підприємства та джерела їх формування, тоді як з позиції суто економічного трактування капітал ототожнюється з реальним майном, тобто засобами виробництва та предметами праці [17].

П.В. Круш та Д.О. Мастюк, узагальнюючи підходи до трактування категорії «капітал», розглядають його як створене працею багатство, що використовується у процесі подальшого виробництва товарів і послуг та забезпечує отримання доходу його власником. При цьому ключовою характеристикою капіталу вони визначають його рух в обігу, спрямований на формування прибутку [27].

Н.С. Носань і В.Г. Мартінович підкреслюють, що капітал виступає базою становлення та розвитку підприємницьких структур, а його використання забезпечує реалізацію економічних інтересів держави, власників і найманих працівників підприємств [35, с. 272].

Отже, у наукових дослідженнях оборотний капітал здебільшого розглядається у двох площинах: як економічна категорія, де акцент робиться на його матеріально-речовинній формі, та як фінансова категорія, у межах якої основна увага приділяється джерелам його формування. Подвійний характер капіталу проявляється в поєднанні його речовинної та грошової природи. Він одночасно виступає як джерело формування економічних ресурсів підприємства і як результат його господарської діяльності, незалежно від галузевої специфіки.

Таким чином, оборотні активи відображають структуру розміщення інвестованого в операційну діяльність оборотного капіталу, тоді як поняття «оборотні кошти» та «оборотні засоби» конкретизують його складові елементи у межах оборотних активів підприємства.

На відміну від основних засобів, оборотні активи повністю використовуються протягом одного виробничого циклу та втрачають свою початкову форму. Вони безперервно змінюють форми існування: грошові кошти перетворюються на

сировину й матеріали, потім — у незавершене виробництво та готову продукцію, а після її реалізації знову набувають грошової форми. Саме така безперервність руху зумовлює їхню високу мобільність і вагоме значення для підтримання стабільності та гнучкості операційної діяльності підприємства. Оборотні активи дають змогу оперативно реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання та забезпечувати належний рівень ліквідності підприємства.

Оборотний капітал у процесі свого руху послідовно проходить три ключові етапи: грошовий, виробничий і товарний. На першому етапі підприємство спрямовує фінансові ресурси на закупівлю сировини, матеріалів, комплектуючих виробів та покриття інших витрат, пов'язаних із забезпеченням виробничого процесу. Виробнича стадія характеризується перетворенням придбаних ресурсів у готову продукцію за допомогою праці персоналу та використання основних засобів. На завершальному, товарному, етапі виготовлена продукція реалізується покупцям, у результаті чого підприємство отримує грошові надходження, а кругообіг капіталу розпочинається знову. Безперервність цього процесу створює умови для стабільного функціонування суб'єкта господарювання, підтримання його платоспроможності та своєчасного виконання фінансових зобов'язань.

У процесі здійснення господарської діяльності оборотні активи підприємства одночасно функціонують на всіх етапах кругообігу — у грошовій, виробничій і товарній формах. Це пояснюється безперервним характером операційної діяльності: одна частина оборотного капіталу вкладена у виробничі запаси та матеріали, інша перебуває у складі незавершеного виробництва, а решта представлена готовою продукцією чи дебіторською заборгованістю, що виникає після реалізації товарів. Одночасно підприємство постійно здійснює закупівлю ресурсів, організовує виробничий процес і збут продукції, унаслідок чого відбувається безперервний рух та трансформація оборотних активів.

У теорії також поширеним є поділ оборотних активів на нормовані та ненормовані залежно від можливості їх прогнозування, планування й контролю. Водночас усі трактування мають спільну основу: оборотні активи розглядаються як ресурси, що постійно перебувають у процесі обігу та забезпечують безперервність господарської діяльності підприємства. Саме тому ефективне управління ними є важливим чинником підтримання фінансової стійкості, підвищення прибутковості та забезпечення стабільного розвитку суб'єкта господарювання.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що оборотні активи являють собою сукупність ресурсів підприємства, які безперервно функціонують у процесі господарської діяльності, повністю використовуються або реалізуються протягом одного виробничого циклу чи календарного року та повністю переносять свою вартість на виготовлену продукцію, втрачаючи при цьому початкову форму.

Основні змістовні характеристики оборотних активів у системі господарської діяльності підприємства наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Суттєві ознаки оборотних активів підприємства у його виробничій діяльності

Ознака	Характеристика
Тривалість використання	Використують у процесі одного циклу виробництва або одного року
Форма складання у торговельному процесі	Повністю спожиті та переносять свою вартість на продукцію підприємства
Характер обороту	Перебувають у постійному русі від грошового обігу до матеріалів, виробництва, товару
Метод перенесення властивостей	Одноразово та повною мірою
Можливості швидкого перенесення	Висока ліквідність: швидко реалізуються у грошові кошти
Роль у торговельному процесі	Створюють безперервність оперативної діяльності
Ступінь його планування	Можуть бути ненормованими (виробничі запаси) або нормованими (готівкові кошти)
Структура і склад оборотних активів	Містять запаси, готівкові кошти, кредиторську заборгованість та інші поточні активи

Джерело: складено автором на основі [8; 15]

Оборотні активи становлять важливу частину ресурсного потенціалу підприємства та забезпечують безперервне здійснення його виробничо-господарської діяльності. Вони повністю використовуються в межах одного виробничого циклу, постійно перебувають у русі та послідовно змінюють свою форму — від грошової до товарної і навпаки. Характерними рисами оборотних активів є короткий період обігу, високий рівень ліквідності та повне перенесення їх вартості на виготовлену продукцію. Раціональне управління такими ресурсами позитивно впливає на фінансову стійкість підприємства та рівень його прибутковості.

Оборотні активи мають визначальне значення для забезпечення безперервності операційних процесів підприємства, оскільки саме вони формують основу поточної виробничої та комерційної діяльності. Ефективне формування й використання цих активів є необхідною передумовою підтримання належного рівня платоспроможності та фінансової стабільності суб'єкта господарювання. Оптимальна структура й достатній обсяг оборотних ресурсів сприяють скороченню витрат діяльності, прискоренню оборотності капіталу та підвищенню загальної рентабельності підприємства. У зв'язку з цим управління оборотними активами набуває стратегічного значення для забезпечення стабільного розвитку підприємства в умовах ринкової економіки.

Основні напрями використання оборотних активів на підприємстві узагальнено нижче [15; 26]:

- придбання матеріалів та сировини. Оборотні активи спрямовуються на придбання сировинних ресурсів, матеріалів і комплектуючих виробів, необхідних для забезпечення виробничого процесу. Саме цей напрям є базовим у структурі використання оборотного капіталу більшості виробничих підприємств, оскільки достатній рівень запасів дозволяє гарантувати безперервність виготовлення продукції та своєчасне виконання виробничих замовлень;

- фінансове забезпечення виробничих процесів. Частина оборотних активів

спрямовується на забезпечення поточних витрат, пов'язаних із здійсненням виробництва, зокрема на оплату праці персоналу, витрати на енергоресурси, а також інші операційні витрати, включаючи знос обладнання. Важливо, щоб обсяг оборотних активів був достатнім для своєчасного покриття цих витрат без необхідності залучення додаткових зовнішніх джерел фінансування;

- оплата кредиторської заборгованості. Оборотні активи також використовуються у процесі розрахунків із дебіторами, тобто забезпечують повернення коштів від покупців, які отримали продукцію на умовах відстроченого платежу. Надходження коштів від погашення дебіторської заборгованості дозволяє фінансувати подальші операції підприємства та підтримувати належний рівень ліквідності;

- товарообіг та продаж продукції. До складу оборотних активів також входить готова продукція, яка безпосередньо бере участь у процесі товарного обігу підприємства. Її реалізація забезпечує надходження грошових коштів, що дозволяє відшкодувати раніше здійснені витрати на виробництво та створює умови для початку нового виробничо-комерційного циклу;

- здійснення короткострокових зобов'язань. Частина оборотних активів утримується у формі грошових коштів та їх еквівалентів з метою забезпечення ліквідності підприємства. Це дає можливість своєчасно здійснювати розрахунки за податковими зобов'язаннями, комунальними послугами, оплатою праці персоналу та іншими поточними витратами, пов'язаними з операційною діяльністю;

- резерв задля покриття передбачуваних витрат. Частина оборотних активів може формуватися у вигляді резервів, які використовуються для покриття непередбачених витрат або подолання тимчасових фінансових труднощів. Такі ресурси можуть бути спрямовані на вирішення кризових ситуацій, що виникають унаслідок змін ринкової кон'юнктури, порушень постачання або збоїв у виробничо-операційних процесах.

Узагальнюючи, кожен із наведених напрямів використання оборотних активів сприяє забезпеченню фінансової стійкості підприємства, підтриманню його ліквідності та підвищенню ефективності функціонування в умовах динамічного ринкового середовища [36].

Класифікація оборотних активів є важливим елементом їх аналізу та ефективного управління, однак у науковій літературі та практичній діяльності відсутній єдиний підхід до її формування. Це зумовлює наявність різних класифікаційних ознак, за якими групуються оборотні активи, зокрема за джерелами формування, характером участі у виробничому процесі, функціональним призначенням, ступенем ліквідності та іншими критеріями.

Узагальнена класифікація активів оборотних за різними ознаками наведена у вигляді табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Загальна класифікація оборотних активів підприємства

Ознака класифікації	Групи оборотних активів
За формами кредитування	- готова продукція - товари - виробничі запаси - незавершене виробництво
За способом віднесення до кругообігу	- товарно-матеріальні цінності - грошові кошти - розрахунки з дебіторами
За джерелами фінансування	- власні обігові активи - позикові обігові активи
За ступенем ліквідності	- швидко-ліквідні - найбільш ліквідні - повільно-ліквідні
За участю у виробничому процесі	- основні компоненти (сировина, матеріали) - допоміжні матеріали - паливо тощо
За методом використання	- залежні від обсягів виробництва (змінні) - мінімально необхідні (постійні)
За приналежністю	- консигнаційні - власні - орендовані

Джерело: складено автором на основі [8; 24]

Склад і структура оборотних активів підприємств оптової торгівлі, зокрема

супермаркетів, мають важливе значення для забезпечення безперервності торговельно-господарської діяльності, підтримання належного рівня ліквідності та досягнення високих фінансових результатів. У сучасних умовах розвитку ринкової економіки ефективне управління оборотними активами є одним із ключових чинників конкурентоспроможності торговельних підприємств, оскільки саме вони забезпечують безперервний процес закупівлі, зберігання, реалізації товарів та здійснення розрахунків із контрагентами.

Оборотні активи підприємств оптової торгівлі являють собою сукупність ресурсів, які повністю споживаються або реалізуються протягом одного операційного циклу чи одного року та постійно перебувають у процесі кругообігу. На відміну від виробничих підприємств, де значна частка оборотних активів зосереджена у виробничих запасах і незавершеному виробництві, для підприємств торгівлі характерною є перевага товарних запасів, грошових коштів та дебіторської заборгованості. Це зумовлено специфікою їх діяльності, що полягає не у виробництві продукції, а у здійсненні закупівлі та подальшого перепродажу товарів.

Склад оборотних активів підприємств оптової торгівлі включає кілька основних елементів. Найбільшу частку, як правило, займають товарні запаси. До них належать товари, призначені для подальшої реалізації, які знаходяться на складах, у торговельних приміщеннях або в дорозі. Для супермаркетів товарні запаси є основою здійснення операційної діяльності, адже саме від їх достатності, асортименту та швидкості обороту залежить рівень продажів і задоволення потреб споживачів. Недостатній обсяг товарних запасів може призвести до втрати покупців та зниження доходів, тоді як надмірне накопичення товарів спричиняє уповільнення оборотності капіталу, збільшення витрат на зберігання та ризик псування продукції, особливо продовольчих товарів.

Важливим елементом оборотних активів є дебіторська заборгованість. На підприємствах оптової торгівлі вона виникає у процесі реалізації товарів із

відстрочкою платежу, надання комерційного кредиту покупцям або здійснення попередньої оплати постачальникам. Дебіторська заборгованість забезпечує розширення обсягів реалізації та зміцнення партнерських відносин, однак її надмірне зростання негативно впливає на ліквідність підприємства та може призвести до дефіциту грошових коштів. Саме тому торговельні підприємства повинні постійно контролювати строки погашення заборгованості, оцінювати платоспроможність контрагентів та впроваджувати ефективну політику управління дебіторами.

Не менш важливою складовою оборотних активів є грошові кошти та їх еквіваленти. Вони забезпечують здійснення поточних розрахунків із постачальниками, працівниками, бюджетом та іншими контрагентами. Для супермаркетів характерною особливістю є значний обсяг щоденних грошових надходжень від реалізації товарів населенню. Наявність достатнього обсягу грошових коштів дозволяє підприємству підтримувати платоспроможність, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та оперативно реагувати на зміни ринкової ситуації. Водночас надмірне накопичення коштів на рахунках може свідчити про неефективне використання фінансових ресурсів.

До складу оборотних активів підприємств торгівлі також належать інші поточні активи, зокрема витрати майбутніх періодів, податковий кредит з податку на додану вартість, короткострокові фінансові інвестиції, тара під товарами та інші ресурси, що обслуговують процес реалізації продукції. Їх частка у структурі оборотних активів зазвичай є меншою, однак вони також впливають на загальну ефективність діяльності підприємства.

Структура оборотних активів підприємств оптової торгівлі формується під впливом багатьох факторів. До основних із них належать спеціалізація підприємства, обсяги товарообороту, асортимент товарів, умови постачання та реалізації продукції, рівень конкуренції на ринку, сезонність попиту та особливості організації логістичних процесів. Наприклад, у супермаркетах

продовольчого типу значна частка оборотних активів припадає на товарні запаси швидкопсувної продукції, що потребує високої швидкості обороту та ефективної системи управління запасами. Натомість у підприємствах, які реалізують непродовольчі товари, строки зберігання продукції є тривалішими, що впливає на структуру оборотних активів та потребу у фінансових ресурсах.

Для підприємств оптової торгівлі характерною є висока частка товарних запасів у загальній структурі оборотних активів. У середньому вона може становити понад половину всіх поточних ресурсів підприємства. Друге місце за питомою вагою зазвичай займають грошові кошти та дебіторська заборгованість. При цьому оптимальна структура оборотних активів повинна забезпечувати баланс між ліквідністю, прибутковістю та швидкістю обороту капіталу.

Рациональне управління структурою оборотних активів має важливе значення для підвищення ефективності діяльності супермаркетів. Основними завданнями такого управління є забезпечення достатнього рівня товарних запасів, прискорення їх оборотності, мінімізація дебіторської заборгованості, підтримання оптимального обсягу грошових коштів та зниження витрат обігу. Ефективне управління оборотними активами дозволяє підприємствам торгівлі зміцнювати фінансову стійкість, підвищувати рентабельність діяльності та забезпечувати стабільний розвиток у конкурентному середовищі.

Таким чином, склад і структура оборотних активів підприємств оптової торгівлі мають свої специфічні особливості, зумовлені характером торговельної діяльності. Провідне місце у структурі оборотних активів займають товарні запаси, грошові кошти та дебіторська заборгованість, які забезпечують безперервність процесу товарообігу та фінансову стабільність підприємства. Рациональне формування й ефективне використання оборотних активів є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності супермаркетів та забезпечення їх стабільного функціонування в сучасних ринкових умовах.

1.2 Методичні підходи до визначення ефективності використання оборотних активів підприємства

Ефективність використання оборотних коштів характеризується швидкістю їхнього обертання, оборотністю. Прискорення оборотності цих коштів зумовлює:

по-перше, збільшення обсягу продукції на кожну грошову одиницю поточних витрат підприємства;

по-друге, вивільнення частини коштів і завдяки цьому створення додаткових резервів для розширення виробництва.

Величина та швидкість обертання оборотного капіталу має безпосередній вплив на фінансові результати діяльності підприємства незалежно від виду його діяльності. Правильні пропорції оборотних активів також є індикаторами ділової активності підприємства. Надмірне накопичення оборотних активів призводить до збільшення витрат пов'язаних із зберіганням виробничих запасів, які не використовуються в операційному циклі. Але нестача обсягу оборотних активів також веде до проблем щодо виконання поточних зобов'язань своєчасно та в повному обсязі.

Дослідження показали, що на даний час відсутня єдина чітка методика аналізу оборотного капіталу підприємства із встановленим набором аналітичних показників та коефіцієнтів. Окрім того, немає єдиного підходу щодо порядку розрахунку тих чи інших коефіцієнтів, їх нормативних значень. Внаслідок цього фінансовим аналітикам важко зорієнтуватись у розмаїтті інформації та обрати найвірніший і найпростіший шлях для аналізу оборотного капіталу [27].

Показники ефективності формування й використання оборотного капіталу необхідні для того, щоб визначити вплив на загальні результати господарської діяльності різних варіантів його організації та одержати порівняльну оцінку кожного з цих варіантів. Ці показники є не випадковим набором, а системою,

оскільки вони кількісно взаємопов'язані між собою й характеризують ту частину результату, яку одержано внаслідок ефективного функціонування оборотного капіталу за певний період часу.

Для оцінки ефективності використання оборотних коштів використовують наступні показники:

1. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу:

$$K_{об} = \frac{Q_p}{OK_{сер}} \quad (1.1)$$

де Q_p – об'єм реалізованої продукції за собівартістю за певний проміжок часу, грн;
 $OK_{сер}$ – залишки оборотних коштів середні або на визначену дату, грн.

Коефіцієнт визначає віддачу оборотних коштів, тобто суму реалізованої продукції за собівартістю, що припадає на 1 грн. оборотних коштів, тобто віддачу оборотного капіталу.

2. Коефіцієнт закріплення оборотного капіталу:

$$K_{закр} = \frac{1}{K_{об}} \quad (1.2)$$

Коефіцієнт закріплення являє собою оборотну фондомісткість, тобто витрати оборотного капіталу для отримання 1 грн. виручки. При цьому коефіцієнт закріплення – величина зворотна коефіцієнту оборотності. Чим менший коефіцієнт закріплення, тим ефективніше використовують оборотні активи на підприємстві й поліпшується його фінансовий стан.

3. Найбільш розповсюдженим є розрахунок тривалості обороту оборотного капіталу. Цей показник обчислюють у днях, він характеризує період, за який оборотний капітал підприємства здійснює один оборот:

$$T_{об.} = D * K_{закр} \quad (1.3)$$

де D - кількість календарних днів у періоді, що розглядається.

Цей показник характеризує число днів, протягом яких кошти здійснюють один оборот (з часу перетворення оборотних коштів у грошовій формі на виробничі запаси до випуску готової продукції та її реалізації) до виручки на розрахунковий рахунок підприємства.

4. Абсолютне вивільнення оборотних активів:

$$\Delta V_{\text{абс}} = \text{ОКсер}1 - \text{ОКсер}0 \quad (1.4)$$

де $\text{ОКсер}1$, $\text{ОКсер}0$ - середня вартість оборотного капіталу за звітний та базисний період.

Абсолютне вивільнення має місце, якщо фактичні залишки оборотних коштів менше, ніж норматив або залишки попереднього періоду при умові збереження обсягів реалізації за звітний період. Від'ємне значення свідчить про скорочення тривалості одного обороту.

5. Відносне вивільнення (залучення) оборотних активів:

$$\Delta V_{\text{відн}} = \frac{Q_{\text{рзв}}}{360} * (t_{\text{о.баз}} - t_{\text{о.звіт}}) \quad (1.5)$$

де $t_{\text{о.баз}}$, $t_{\text{о.звіт}}$ – відповідно середня тривалість одного обороту оборотних коштів в базовому і звітному роках, днів;

$Q_{\text{рзв}}$ – фактичний обсяг реалізації у звітному році.

Прискорення їх оборотності здійснюється одночасно зі зростанням виробничої програми підприємства, при цьому темпи росту залишків оборотних коштів не перевищують темпів зростання обсягів виробництва.

6. Рентабельність оборотного капіталу:

$$R_{ок} = \frac{\Pi}{OK_{сер}} \quad (1.6)$$

де Π - валовий або чистий прибуток підприємства.

Це показник, який демонструє, наскільки ефективно компанія використовує свої короткострокові активи (запаси, дебіторську заборгованість, кошти на рахунках) для генерування прибутку. Він показує, скільки копійок чистого прибутку приносить кожна гривня, вкладена в оборотні кошти.

7. Коефіцієнт інтенсивності (екстенсивності) використання оборотного капіталу:

$$I_{об}(E_{об}) = \frac{T_{рок}}{T_{рвр}} \quad (1.7)$$

де $T_{рок}$, $T_{рвр}$ – темпи росту оборотного капіталу та виручки від реалізації.

8. Коефіцієнт оборотності запасів:

$$K_{об.з} = \frac{Q_p}{Z_{сер}} \quad (1.8)$$

де $Z_{сер}$ – середня вартість запасів підприємства.

Цей коефіцієнт показує, скільки разів за певний період (місяць, квартал чи рік) компанія продає та повністю оновлює свої запаси. Це ключовий показник ділової активності, який вимірює, наскільки ефективно бізнес управляє складом і вкладає кошти в товари. Високе значення показника свідчить про високий попит на продукцію та швидку реалізацію. Компанія ефективно використовує обігові кошти і не заморожує гроші на полицях. Низький показник вказує на накопичення надлишкових або неліквідних товарів, неефективні закупівлі чи слабкий маркетинг.

9. Коефіцієнт оборотності дебіторської (кредиторської) заборгованості:

$$\text{Коб.з} = \frac{Q_p}{\text{ДЗсер}}, \quad \text{Коб.з} = \frac{Q_p}{\text{КЗсер}} \quad (1.9)$$

де ДЗсер (КЗсер) – середня вартість дебіторської (кредиторської) заборгованості.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за певний період (місяць, квартал, рік) компанія отримала оплату від своїх клієнтів (обертає заборгованість на реальні гроші). Високий показник означає, що клієнти швидко розраховуються за товари чи послуги і це стабілізує грошовий потік компанії. Низький показник вказує на те, що кошти «заморожені». Компанія повільно збирає борги з покупців, що може призвести до нестачі обігових коштів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує, скільки разів за період компанія повністю розраховується за своїми боргами перед постачальниками та підрядниками. Високий значення показника свідчить про те, що бізнес швидко погашає власні зобов'язання і це зміцнює ділову репутацію. А низьке значення означає, що компанія відстрочує виплати або накопичує борги. Якщо значення дуже низьке, це може свідчити про проблеми з ліквідністю.

10. Коефіцієнт оборотності грошових коштів:

$$\text{Коб.з} = \frac{Q_p}{\text{ГКсер}} \quad (1.10)$$

де ГКсер – середня вартість запасів підприємства.

Це фінансовий показник, який відображає швидкість, з якою компанія перетворює свої грошові залишки на дохід. Він показує, скільки разів (повних циклів) за аналізований період (місяць, квартал, рік) гроші на рахунках або в касі «обернулися», забезпечуючи отримання виручки.

11. Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття):

$$K_{\text{заг.л}} = \frac{OK}{ПЗ} \quad (1.11)$$

де ПЗ – поточні зобов'язання підприємства.

Це фінансовий показник, який демонструє, чи здатне підприємство погасити свої короткострокові борги за рахунок усіх наявних оборотних активів. Він показує, скільки гривень поточних активів припадає на кожну гривню поточних зобов'язань та дає загальне уявлення про фінансову стійкість компанії у межах одного року.

12. Коефіцієнт швидкої ліквідності:

$$K_{\text{шв.л}} = \frac{OK-З}{ПЗ} \quad (1.12)$$

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує здатність компанії погасити свої короткострокові борги за рахунок найбільш ліквідних активів. Він є суворішим індикатором, ніж загальна ліквідність, оскільки оцінює платоспроможність «тут і зараз», виключаючи з розрахунку товарні запаси, які важко швидко продати. Вважається, що оптимальне значення показника знаходиться в межах від 0,8 до 1,0. Якщо коефіцієнт > 1 , компанія повністю покриває свої поточні зобов'язання і є фінансово стійкою. Якщо коефіцієнт $< 0,5$ - існує ризик неплатоспроможності, оскільки для оплати боргів доведеться розпродувати основні активи чи запаси.

13. Коефіцієнт абсолютної ліквідності:

$$K_{\text{абс.л}} = \frac{OK-З-ДЗ}{ПЗ} \quad (1.13)$$

Даний коефіцієнт показує, яку частку своїх поточних (короткострокових) боргів підприємство може погасити негайно. Він є найсуворішим індикатором платоспроможності компанії, оскільки для розрахунку використовуються

виключно найліквідніші активи. Оптимальне значення показника має бути в межах від 0,2 до 0,5. Це означає, що від 20% до 50% боргів компанія може погасити в будь-який момент.

Під ефективним формуванням і використанням оборотного капіталу розуміють прискорення його оборотності. «Прискорення оборотності капіталу практично важливо тому, що це збільшує, при одній і тій самій величині авансованого капіталу в основну діяльність, випуск продукції, масу доданої вартості й доданого продукту, а при постійному обсязі продажів дозволяє вивільняти авансований оборотний капітал» [38]. Прискорення оборотності оборотних активів досягають за рахунок скорочення часу перебування авансованого капіталу на кожній стадії руху. Більшість промислових підприємств можуть значно скоротити тривалість циклу (прискорити оборотність капіталу) за рахунок скорочення часу перебування капіталу в стані готової продукції або дебіторської заборгованості. Скорочення часу перебування оборотного капіталу в стадії обігу являє собою резерв його вивільнення.

Також доцільно оцінити, як обрана політика формування та виконання обігового капіталу впливає на стан фінансового підприємства. У цьому контексті особливу увагу приділяють співвідношенню обігового капіталу та короткострокових зобов'язань, яке відображається коефіцієнтом загальної ліквідності. Рекомендоване значення цього показника становить ≥ 2 [27]. Він характеризує спроможність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові фінансові зобов'язання. Водночас у разі несприятливих умов у короткому часовому проміжку підприємство може не мати можливості оперативно забезпечити їх погашення. Це пояснюється тим, що до складу оборотного капіталу можуть входити малоліквідні елементи, зокрема виробничі запаси, незавершене виробництво та готова продукція, що повільно реалізується.

Для більш точної оцінки застосовується коефіцієнт швидкої ліквідності, нормативне значення якого становить ≥ 1 , а в міжнародній практиці — 0,7–0,8. Він

відображає рівень покриття короткострокових зобов'язань за рахунок найбільш ліквідної частини оборотних активів без урахування запасів. При аналізі динаміки цього показника важливо враховувати фактори, що впливають на його зміну. Зокрема, зростання коефіцієнта швидкої ліквідності, зумовлене переважно збільшенням необґрунтованої дебіторської заборгованості, не може розцінюватися як позитивна тенденція, оскільки свідчить про погіршення якості розрахунків із контрагентами.

Ще більш жорстким критерієм оцінювання платоспроможності є коефіцієнт абсолютної ліквідності, який характеризує частку поточних зобов'язань, що можуть бути негайно погашені за рахунок грошових коштів, їх еквівалентів та короткострокових фінансових інвестицій. Його нормативне значення знаходиться в межах 0,2–0,5 [27]. Даний показник дозволяє оцінити найвищий рівень ліквідності підприємства та його здатність оперативно реагувати на термінові фінансові зобов'язання.

На завершальному етапі аналітичного дослідження здійснюється оцінювання резервів прискорення оборотності оборотних активів ($\Delta\text{Об}$). З цією метою порівнюють фактичний рівень оборотності за звітний період (Об) з показником оборотності, розрахованим з урахуванням виявлених невикористаних можливостей мобілізації оборотних активів та потенційного зростання обсягів реалізації продукції ($\text{Об}'$).

$$\Delta\text{Об} = \text{Об} - \text{Об}' \quad (1.14)$$

При цьому планова оборотність обігових активів (Об) та оберненість з урахуванням невизначених резервів ($\text{Об}'$) визначаються за наступними формулами:

$$\text{Об} = \frac{C * D}{P} \quad (1.15)$$

$$\text{Об} = \frac{(C-\Delta C)*D}{P+\Delta P} \quad (1.16)$$

де С – середні залишки обігових активів;

Р – обсяг реалізації товарів (валовий дохід від реалізації);

ΔC – резерви імобілізації матеріальних і немобільних обігових активів;

ΔP – резерви перевищення обсягу реалізації товарів.

У подальшому процесі аналізу доцільно встановити чинники, що спричинили формування наднормативних залишків товарно-матеріальних цінностей, а також розробити заходи щодо їх скорочення або повної ліквідації.

Богданова О.В., подібно до інших дослідників, зазначає, що результативність використання оборотних коштів визначається насамперед швидкістю їх обігу, тобто оборотністю [8]. На її думку, підвищення ефективності використання оборотних активів можливе за умови впровадження комплексу заходів, основними з яких є:

- скорочення понаднормативних запасів матеріальних ресурсів на складах, що завдяки вдосконаленню логістичних процесів на підприємстві сприятиме зниженню норм витрачання матеріалів у розрахунку на одиницю виготовленої продукції;

- впровадження та застосування сучасних технологій і прогресивного обладнання у виробничому процесі, що дає змогу зменшити матеріаломісткість продукції, скоротити терміни зберігання запасів на складах та знизити тривалість виробничого циклу загалом;

- запровадження відділом маркетингу сучасних інструментів удосконалення розрахунків за реалізовану продукцію, поліпшення комплексності постачання, а також зменшення обсягів нереалізованих товарів шляхом прискорення їх збуту;

- забезпечення більшої ритмічності виробничого процесу за рахунок рівномірного випуску продукції та своєчасного її відвантаження, а також

удосконалення системи планування й організації виробництва;

– оптимізація товарного асортименту та підвищення якості продукції, що сприятиме зростанню попиту, прискоренню оборотності оборотних активів і підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства.

Дробошевська Т.В. пропонує використовувати факторний аналіз як інструмент оцінювання ефективності використання оборотних активів [17]. У межах цього підходу показники оборотності розглядаються як результативні, а їх аналіз здійснюється через виділення факторів першого та наступних рівнів впливу, що визначають зміну кінцевого показника.

Тривалість одного обороту оборотних коштів залежить від середнього їх обсягу та величини виручки від реалізації продукції. У зв'язку з цим загальна зміна швидкості обороту формується під впливом двох основних складових: середньорічної величини оборотних активів ($O_{\text{акт.ср}}$), яка виступає фактором першого порядку, та обсягу реалізованої продукції ($Q_{\text{рп}}$), що відноситься до факторів другого порядку. Загальна взаємозалежність між зазначеними показниками може бути представлена у вигляді відповідної аналітичної моделі.

$$B = \frac{T * O_{\text{акт.ср.}}}{Q_{\text{рп}}} \quad (1.17)$$

де T – кількість днів в аналізованому періоді (360).

Аналітичне дослідження забезпечує можливість формування альтернативних варіантів розвитку підприємства та відповідних управлінських рішень щодо оптимізації структури оборотного капіталу і джерел його фінансування, а також підвищення ефективності його використання з метою реалізації стратегічних планів розвитку суб'єкта господарювання в цілому.

Таким чином, узагальнюючи результати аналізу праць сучасних вітчизняних науковців, можна дійти висновку, що ключовою метою системи управління

оборотними коштами є забезпечення зростання ефективності їх використання та прискорення оборотності.

Управління оборотними активами є комплексним і багатогранним процесом, який спрямований на вирішення широкого кола завдань для досягнення як стратегічних, так і тактичних цілей діяльності підприємства. Раціональна організація аналітичної роботи щодо оцінювання ефективності управління оборотним капіталом дає змогу своєчасно виявляти проблемні аспекти та вносити необхідні корективи, що в підсумку сприяє поліпшенню загальних результатів діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

2.1 Аналіз основних техніко-економічних показників діяльності та фінансового стану суб'єкта господарювання

ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» входить до складу однієї з провідних торгово-промислових груп України — Fozzy Group. Підприємство було засноване у 1998 році в місті Київ. Сьогодні Fozzy Group є одним із найбільших операторів роздрібної торгівлі в Україні та об'єднує понад 600 магазинів, розташованих у різних регіонах країни. Поряд із торговельною діяльністю група розвиває власне виробництво продуктів харчування, а також здійснює діяльність у банківській сфері та ресторанному бізнесі.

Компанія має приватну форму власності та організована у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю. Код ЄДРПОУ: 40720198. Є часткою холдингу Fozzy Group.

Мережа супермаркетів «Сільпо» представлена у понад 60 містах України та станом на 2024 рік налічує 308 торговельних закладів. Середня площа одного супермаркету становить приблизно 1 414 м², а сукупна торгова площа всієї мережі досягає 442 687 м². Основу асортименту формують продовольчі товари, однак у великих магазинах покупцям також пропонується широкий вибір супутньої продукції, зокрема засоби побутової хімії, іграшки, посуд, товари для дому та дрібна побутова техніка.

Мережа супермаркетів «Сільпо» демонструвала високі темпи розвитку з перших років своєї діяльності. Якщо наприкінці 2002 року до її складу входило 23 магазини, то вже у 2005 році їх кількість збільшилася до 81 торговельного об'єкта.

Саме в цей період компанія суттєво зміцнила свої позиції та увійшла до числа провідних операторів українського ринку роздрібної торгівлі.

Подальше розширення мережі тривало до 2008 року. Однак світова фінансова криза негативно вплинула на економіку України, спричинивши зниження купівельної спроможності населення та ускладнення діяльності багатьох суб'єктів господарювання, зокрема у сфері торгівлі продовольчими товарами. Незважаючи на складні економічні умови, Fozzy Group, до складу якої входить мережа «Сільпо», змогла уникнути суттєвих фінансових потрясінь завдяки помірному рівню боргових зобов'язань та виваженій фінансовій політиці. Це дозволило компанії зберегти стабільність діяльності та продовжити подальший розвиток.

Упродовж 2010–2013 років провідні компанії роздрібної торгівлі України, серед яких Fozzy Group та «АТБ-Маркет», суттєво зміцнили свої ринкові позиції. За підсумками 2013 року товарооборот мережі «АТБ-Маркет» становив близько 28 млрд грн, тоді як Fozzy Group забезпечила обсяг продажів на рівні 25 млрд грн. Для порівняння, один із найближчих конкурентів — Metro — досяг показника лише близько 9 млрд грн. При цьому приблизно три чверті сукупного обороту Fozzy Group формували саме супермаркети «Сільпо», кількість яких наприкінці 2013 року сягнула близько 240 торговельних об'єктів.

Після визначення довгострокової стратегії розвитку мережа «Сільпо» продовжила активне розширення своєї присутності на ринку. Так, станом на кінець 2019 року до її складу входило 258 супермаркетів. У 2020 році їх кількість збільшилася до 276, а вже у 2021 році мережа налічувала 333 торговельні заклади, що свідчить про стабільне зростання та посилення конкурентних позицій компанії на українському ринку роздрібної торгівлі.

Упродовж 2022–2024 років мережа «Сільпо» зазнала значних втрат унаслідок повномасштабної війни. Загалом 31 супермаркет було повністю або частково пошкоджено чи зруйновано. Водночас компанії вдалося відновити роботу 17 торговельних об'єктів. Крім того, 18 магазинів залишаються розташованими на

тимчасово окупованих територіях або в районах активних бойових дій, що унеможлиблює доступ до них. Частина цих об'єктів зазнала суттєвих руйнувань або була повністю знищена.

Попри складні умови функціонування, ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» зберігає провідні позиції в структурі Fozzy Group та залишається одним із ключових джерел доходів холдингу. Підприємство забезпечує близько 30 % загального обсягу виручки групи у сегменті продовольчого ритейлу, а також виступає важливим майданчиком для впровадження сучасних рішень у сфері торгівлі, логістики та обслуговування покупців. Це сприяє зміцненню конкурентних переваг компанії та підтриманню її лідерських позицій на українському ринку роздрібної торгівлі.

Місією ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» є задоволення потреб споживачів у якісних і смачних продуктах харчування шляхом створення комфортного та сучасного простору для покупок. Компанія прагне постійно розширювати асортимент продукції завдяки розвитку власного виробництва, зокрема напрямів кулінарії, кондитерських виробів, випічки та суші, а також удосконалювати рівень обслуговування клієнтів. Водночас підприємство приділяє значну увагу принципам сталого розвитку, безпеці праці персоналу та відповідальному ставленню до навколишнього середовища як складовій корпоративної політики Fozzy Group.

Основним напрямом діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» є роздрібна торгівля продовольчими товарами, однак важливе місце у стратегії компанії займають інноваційний розвиток, впровадження сучасних технологій та соціальна відповідальність бізнесу.

Для реалізації своєї місії підприємство визначає низку стратегічних цілей, серед яких:

- розширення та модернізація виробничих потужностей для виготовлення ексклюзивної продукції під власними торговими марками, зокрема розвиток пекарень, кондитерських цехів, кулінарних виробництв та інших напрямів власного виробництва;

— забезпечення довгострокової стійкості бізнесу, підвищення рівня безпеки праці та впровадження принципів відповідального ведення господарської діяльності;

– підтримання високих стандартів клієнтського сервісу шляхом безперервного вдосконалення інфраструктури, розвитку цифрових сервісів та забезпечення цілодобової підтримки споживачів через гарячу лінію.

Реалізація зазначених цілей сприяє зміцненню ринкових позицій ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», підвищенню лояльності покупців та забезпеченню стабільного розвитку компанії в довгостроковій перспективі.

Основним видом економічної діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» є роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах із переважанням продуктів харчування, напоїв і тютюнових виробів (КВЕД 47.11). Окрім традиційного формату продажів, компанія активно розвиває напрям електронної комерції через власну онлайн-платформу, що дозволяє покупцям здійснювати замовлення товарів дистанційно.

Асортиментна політика підприємства характеризується широким вибором продукції та налічує до 76 тисяч товарних позицій. До асортименту входять як товари відомих вітчизняних і міжнародних виробників, так і продукція власного виробництва, представлена кулінарними виробами, випічкою, кондитерською продукцією, готовими стравами та іншими категоріями товарів.

Окремий напрям діяльності представлений мережею преміальних супермаркетів Le Silpo, які орієнтовані на споживачів із підвищеними вимогами до якості, ексклюзивності та сервісу. Особливістю цих магазинів є широкий вибір делікатесної продукції, імпортних товарів, авторських кулінарних рішень і страв різних кухонь світу, що дозволяє задовольняти потреби найрізноманітніших категорій покупців.

Широта асортименту, постійне оновлення товарної пропозиції, розвиток власного виробництва та впровадження сучасних форматів обслуговування

сприяють формуванню стійкого споживчого попиту, зміцненню лояльності клієнтів і забезпеченню високих обсягів реалізації продукції.

Організаційна структура ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» охоплює центральний офіс, регіональні підрозділи та мережу торговельних закладів, розташованих у різних регіонах України. Така система управління забезпечує ефективну взаємодію між усіма структурними ланками компанії та створює умови для якісного обслуговування великої кількості споживачів.

Система управління підприємством побудована за функціональним принципом і має багаторівневий характер. Вона об'єднує сім основних рівнів управління, кожен з яких виконує визначені функції та забезпечує координацію стратегічної, операційної й допоміжної діяльності підприємства. Така організаційна побудова сприяє чіткому розподілу повноважень, підвищенню ефективності управлінських процесів та забезпеченню належного контролю за діяльністю всіх структурних підрозділів компанії (див. рис. 2.1):

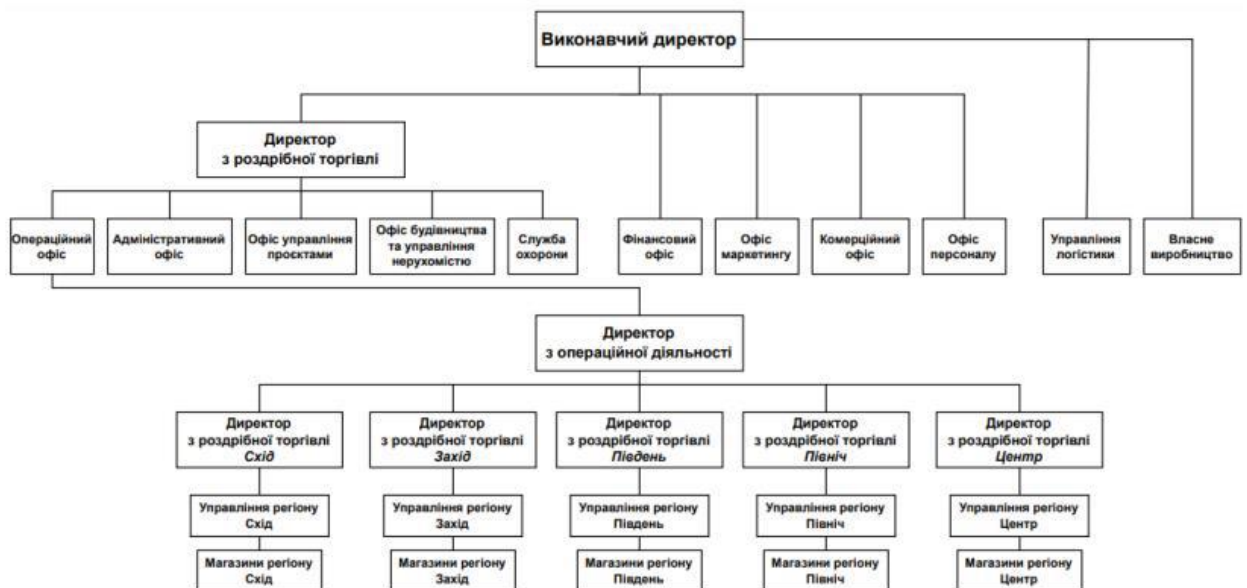

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Така структура управління дозволяє приймати оперативні управлінські рішення і чітко розподіляти зони відповідальності, що є дуже важливо при функціонуванні компанії в умовах нестабільності.

Конкурентне середовище ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» можна умовно поділити на дві ключові категорії: традиційні мережі супермаркетів та онлайн-сервіси замовлення продуктів харчування.

1. Основні конкуренти у сфері офлайн-роздрібної торгівлі:

– АТБ – торговельна мережа, орієнтована на широке коло споживачів, яка забезпечує великий асортимент товарів за доступними цінами та позиціонується у сегменті дискаунтерів.

– Novus – мережа, що працює переважно у середньому та преміальному сегментах, пропонуючи широкий вибір імпортової продукції та товарів високої якості. Крім того, компанія розвиває власні торгові марки, які конкурують із преміальними позиціями «Сільпо».

– Vagus – ритейлер, який орієнтується на середній ціновий сегмент, має широкий асортимент продукції та активно розширює географію присутності, конкуруючи з «Сільпо» в різних регіонах України.

2. Конкуренти у сфері онлайн-торгівлі:

– Zakaz.ua – сервіс для замовлення товарів із різних торговельних мереж, зокрема «Сільпо», що конкурує за споживачів, які надають перевагу онлайн-покупкам.

– Rozetka – онлайн-платформа, яка активно розширює напрям реалізації продуктів харчування та впроваджує послуги доставки, формуючи конкуренцію в цифровому сегменті ринку.

– Metro Online – інтернет-сервіс доставки товарів, що функціонує на базі мережі Metro і виступає прямим конкурентом «Сільпо» в онлайн-каналі продажів.

Таким чином, попри складні умови в країні, ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», як підприємство, що належить до об'єктів критичної інфраструктури, підтримує

стабільну роботу торговельної мережі та забезпечує безперервність основних бізнес-процесів.

У 2022–2024 рр. компанія «СІЛЬПО-ФУД» працювала в умовах воєнних обмежень, порушень логістики, зростання енерговитрат та змін у купівельній поведінці споживачів. У звітності 2024 року позначений вплив воєнних подій на персонал, активи, логістику, енергостабільність, постачання та роботу супермаркетів під час повітряної тривоги [33].

Динаміку основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022–2024 рр. приведено у табл. 2.1.

Дані табл. 2.1 свідчать про позитивну динаміку обсягів реалізації ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» упродовж 2022–2024 років. У 2022 році виручка від реалізації продукції становила 69 990 601 тис. грн, у 2023 році цей показник зріс до 84 727 987 тис. грн, а у 2024 році досяг рівня 93 017 469 тис. грн. Збільшення доходу у 2023 році відносно 2022 року склало 14 737 386 тис. грн, що відповідає темпу приросту 21,06%. У наступному році обсяг реалізації підвищився ще на 8 289 482 тис. грн, або на 9,78% порівняно з попереднім періодом. Наведені показники підтверджують поступове відновлення ділової активності підприємства після складного 2022 року, стабільний попит на товари мережі та здатність компанії нарощувати обсяги продажів навіть в умовах скорочення кількості магазинів у 2024 році.

Показник собівартості реалізованої продукції також мав тенденцію до зростання, проте у 2024 році темпи його збільшення були нижчими порівняно з темпами приросту виручки. Якщо у 2022 році собівартість реалізації становила 50 815 360 тис. грн, то у 2023 році вона досягла 60 419 457 тис. грн, а у 2024 році — 65 098 324 тис. грн. Приріст цього показника у 2023 році відносно попереднього року склав 9 604 097 тис. грн, або 18,90%, тоді як у 2024 році збільшення становило 4 678 867 тис. грн, що відповідає 7,74%.

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022–2024 рр.

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення, %	
				2023/2022 рр.	2024/2023 рр.	2023/2022 рр.	2024/2023 рр.
Кількість торговельних об'єктів, од.	305	316	312	+11	-4	3,61	-1,26
Дохід від реалізації, тис. грн.	69 990 701	84 727 927	93 017 440	14 737 386	8 289 482	21,06	9,78
Дохід на 1 торговельний об'єкт, тис. грн.	229 477,38	268 126,54	298 132,91	38 649,16	30 006,36	16,84	11,19
Собівартість реалізації, тис. грн.	50 815 360	60 419 457	65 098 314	9 604 097	4 678 867	18,9	7,74
Витрати на 1 грн. доходу, коп.	102,69	99,73	97,87	-2,96	-1,86	-2,88	-1,86
Витрати на збут, тис. грн.	17 517 114	19 669 097	21 367 252	+2 151 983	+1 698 155	112,29	108,63
Адміністративні витрати, тис. грн.	3 379 927	4 342 286	4 551 145	+962 359	+208 859	128,47	104,81
Всього активів, тис. грн.	33 669 415	33 358 509	34 094 405	-310 349	733 858	-0,92	2,2
Необоротні активи, тис. грн.	22 161 796	20 386 742	20 476 866	-1 828 013	142 720	-8,25	0,7
Оборотні активи, тис. грн.	11 507 619	12 971 767	13 617 539	1 517 664	591 138	13,18	4,56
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	33 390	29 514	31 366	-3 876	1 852	-11,6	6,27
Витрати на оплату праці, тис. грн.	6 301 347	7 064 225	9 308 693	762 878	2 244 468	12,11	31,77
Продуктивність праці, тис. грн./ос.	2 096,15	2 870,77	2 965,55	774,02	94,78	36,91	3,3
Середньорічні витрати на оплату праці одного працівника, грн./ос.	188720	239350	296780	50,63	57,43	26,83	23,99
Валовий прибуток, тис. грн.	19 175 241	24 308 530	27 919 126	5 133 289	3 610 615	26,77	14,85
Операційний прибуток, тис. грн.	-1 157 012	1 140 287	2 911 719	2 297 299	1 771 432	198,5	155,35
Чистий прибуток, тис. грн.	-7 632 318	-1 850 930	154 100	5 781 388	2 005 030	75,74	108,3
Рентабельність продажів (за чистим прибутком), %	-10,90	-2,18	0,17	8,72	2,35	x	x
Валова рентабельність реалізації, %	27,40	28,69	30,01	1,29	1,32	x	x

Джерело: складено автором на основі додатків

Порівняння динаміки доходу та витрат на реалізовану продукцію свідчить про покращення їх співвідношення у 2024 р. Так, обсяг виручки зріс на 9,78%, тоді як собівартість підвищилася лише на 7,74%. У результаті це позитивно позначилося на величині валового прибутку, який за досліджуваний період зріс з 19 175 241 тис. грн. у 2022 р. до 27 919 145 тис. грн. у 2024 р.

Валовий прибуток підприємства характеризувався стабільною тенденцією до зростання протягом досліджуваного періоду. У 2023 році його обсяг збільшився на 5 133 289 тис. грн, що становить 26,77% порівняно з попереднім роком. У 2024 році приріст склав ще 3 610 615 тис. грн, або 14,85%. Позитивна динаміка спостерігалася також за показником валової рентабельності продажів, який підвищився з 27,40% у 2022 році до 28,69% у 2023 році та досяг 30,01% у 2024 році. Такі зміни свідчать про поступове збільшення частки валового прибутку в структурі доходу від реалізації продукції.

Для підприємства сфери роздрібної торгівлі зростання цього показника має важливе економічне значення, оскільки саме валовий прибуток є основним джерелом покриття витрат на збут, адміністративних витрат, фінансових платежів, податкових нарахувань, а також забезпечує можливості для подальшого розвитку та розширення торговельної мережі.

Витрати на збут залишалися найбільшою складовою операційних витрат підприємства після собівартості реалізації. У 2022 році вони становили 17 517 114 тис. грн, у 2023 році збільшилися до 19 669 097 тис. грн, а у 2024 році - до 21 367 252 тис. грн. Їхній приріст у 2023 році дорівнював 12,29%, у 2024 році - 8,63%. Така динаміка пояснюється масштабом торговельної мережі, витратами на оплату праці працівників торговельних об'єктів, експлуатаційними й комунальними витратами, охороною, логістикою, банківськими послугами, рекламою, утриманням персоналу та обслуговуванням необоротних активів. У структурі витрат на збут значну частку займають витрати на оплату праці: у 2023 році вони становили 5 807 994 тис. грн, а у 2024 році - 7 504 323 тис. грн.

Адміністративні витрати підприємства демонстрували тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду. Якщо у 2022 році їх обсяг становив 3 379 927 тис. грн, то у 2023 році він збільшився до 4 342 286 тис. грн, а у 2024 році досяг 4 551 145 тис. грн. Найбільш суттєве підвищення відбулося у 2023 році, коли сума таких витрат зросла на 962 359 тис. грн, або на 28,47%. У 2024 році темпи зростання сповільнилися, а абсолютне збільшення склало 208 859 тис. грн, що відповідає 4,81%.

Вагому частку в структурі адміністративних витрат формували витрати на оплату праці. Їх розмір становив 1 109 159 тис. грн у 2022 році, 1 256 231 тис. грн у 2023 році та 1 804 370 тис. грн у 2024 році. Підвищення цього показника обумовлене не лише змінами чисельності персоналу, а й потребою у збереженні кадрового потенціалу, компенсації впливу інфляції та забезпеченні належного функціонування торговельної мережі в умовах зростання операційного навантаження.

Фінансовий результат від операційної діяльності підприємства суттєво покращився протягом досліджуваного періоду. У 2022 році ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» отримало операційний збиток у сумі 1 157 012 тис. грн, проте вже у 2023 році діяльність компанії стала прибутковою, а операційний прибуток склав 1 140 287 тис. грн. У 2024 році цей показник збільшився до 2 911 719 тис. грн.

Позитивна зміна операційного результату у 2023 році порівняно з попереднім роком становила 2 297 299 тис. грн, тоді як у 2024 році приріст склав ще 1 771 432 тис. грн. Така динаміка свідчить про відновлення результативності основної діяльності підприємства, оскільки збільшення валового прибутку забезпечило можливість покриття значної частини витрат на збут, адміністративних та інших операційних витрат.

Показник чистого прибутку характеризувався стійкою тенденцією до покращення. Якщо у 2022 році чистий збиток становив 7 632 318 тис. грн, то у 2023

році він зменшився до 1 850 930 тис. грн. У 2024 році підприємство завершило звітний період із чистим прибутком у розмірі 154 100 тис. грн.

Порівняльна динаміка валового, операційного та чистого прибутку компанії за 2022-2024 рр. наведена на рис. 2.2.

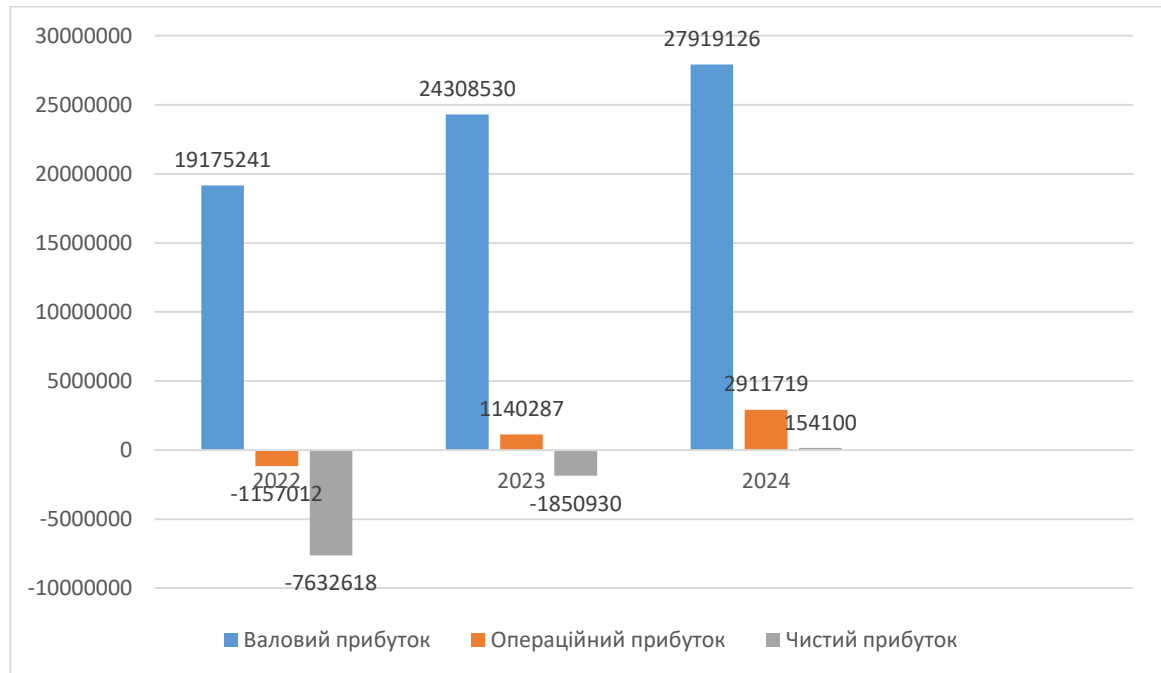

Рисунок 2.2 – Динаміка валового, операційного та чистого прибутку ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», тис. грн.

Складено автором на основі даних табл. 2.1.

Рентабельність продажів також поступово покращувалася. У 2022 році її значення було від’ємним і становило -10,90%, у 2023 році показник підвищився до -2,18%, а у 2024 році досяг позитивного рівня — 0,17%. Отримання чистого прибутку у 2024 році свідчить про фінансове оздоровлення підприємства та відновлення його прибутковості. Водночас рівень чистої рентабельності залишається відносно низьким, що пояснюється значним впливом операційних і фінансових витрат на кінцевий результат діяльності. Протягом досліджуваного періоду вартість активів підприємства залишалася відносно стабільною. У 2022 році їх загальний обсяг становив 33 669 415 тис. грн, у 2023 році знизився до 33 358

509 тис. грн, а у 2024 році збільшився до 34 094 405 тис. грн. Зменшення вартості активів у 2023 році на 310 349 тис. грн, або 0,92%, не мало суттєвого негативного впливу, оскільки одночасно відбулося зростання оборотних активів з 11 454 103 тис. грн до 12 971 767 тис. грн.

У 2024 році загальна величина майна підприємства збільшилася на 733 858 тис. грн, що відповідає приросту на 2,20%. Це свідчить про поступове відновлення ресурсного потенціалу компанії. Після зниження у 2023 році необоротні активи частково відновили свої позиції у наступному році, тоді як оборотні активи демонстрували стале зростання протягом усього аналізованого періоду.

Порівняльна динаміка сукупних, оборотних та необоротних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за аналізований період представлена на рис. 2.3.

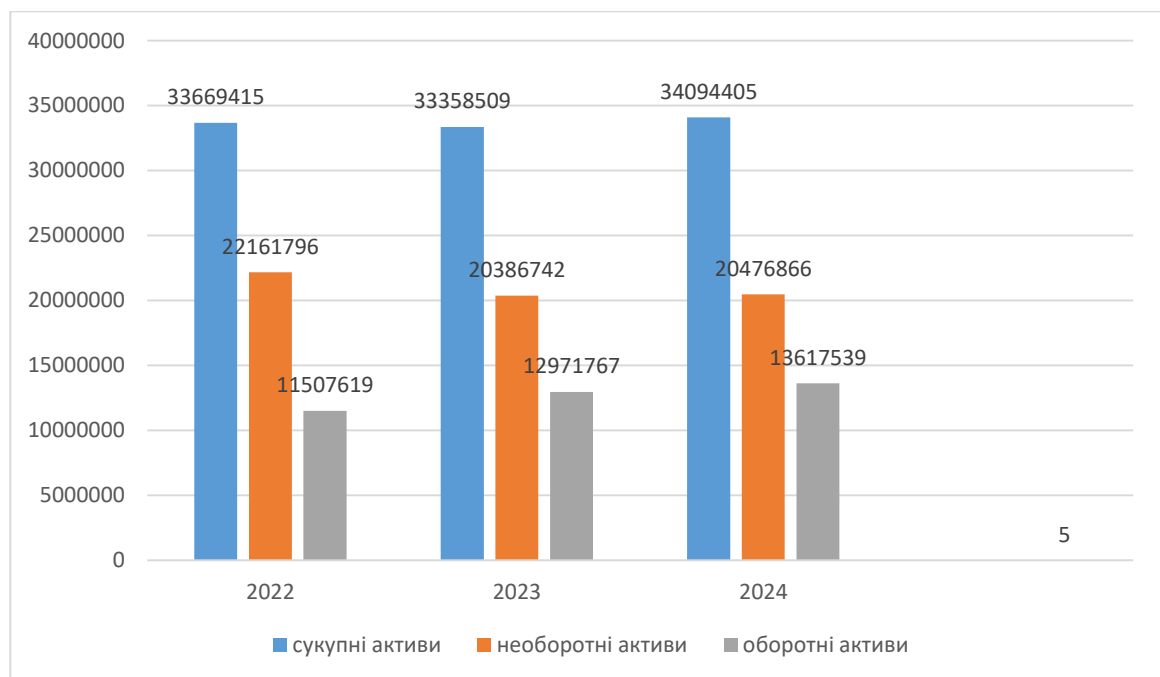

Рисунок 2.3 – Динаміка вартості активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», тис. грн.

Складено автором на основі даних табл. 2.1.

Наведені тенденції вказують на підвищення значення оборотних активів у забезпеченні поточної діяльності підприємства. Зокрема, зростала роль запасів,

дебіторської заборгованості, поточних фінансових інвестицій та грошових коштів, які формують основу безперервного функціонування торговельної мережі.

Кадрові показники відіграють важливу роль у дослідженні ефективності використання трудових ресурсів та оцінці продуктивності праці. Середньооблікова чисельність персоналу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022 році становила 33 390 осіб, у 2023 році скоротилася до 29 514 осіб, а у 2024 році збільшилася до 31 366 осіб.

Незважаючи на скорочення кількості працівників у 2023 році, дохід від реалізації зріс на 21,06%, що сприяло суттєвому підвищенню продуктивності праці. Якщо у 2022 році на одного працівника припадало 2 096,75 тис. грн. доходу, то у 2023 році цей показник досяг 2 870,77 тис. грн. на особу.

У 2024 році продуктивність праці продовжила зростати та склала 2 965,55 тис. грн. на одного працівника. Водночас темпи її приросту сповільнилися до 3,30%, що пояснюється збільшенням середньооблікової чисельності персоналу на 1 852 особи, або на 6,27%, порівняно з попереднім роком.

Витрати на оплату праці, визначені як сукупність відповідних витрат у складі витрат на збут та адміністративних витрат, протягом аналізованого періоду мали тенденцію до зростання. У 2022 році їх обсяг становив 6 301 347 тис. грн, у 2023 році збільшився до 7 064 225 тис. грн, а у 2024 році досяг 9 308 693 тис. грн.

Відповідно зростали й середньорічні витрати на оплату праці в розрахунку на одного працівника. У 2022 році цей показник становив 188,72 тис. грн на особу, у 2023 році підвищився до 239,35 тис. грн на особу, а у 2024 році — до 296,78 тис. грн на особу.

Співвідношення темпів зростання продуктивності праці та середньорічних витрат на оплату праці одного працівника у 2022-2024 рр. проілюстровані на рис. 2.4.

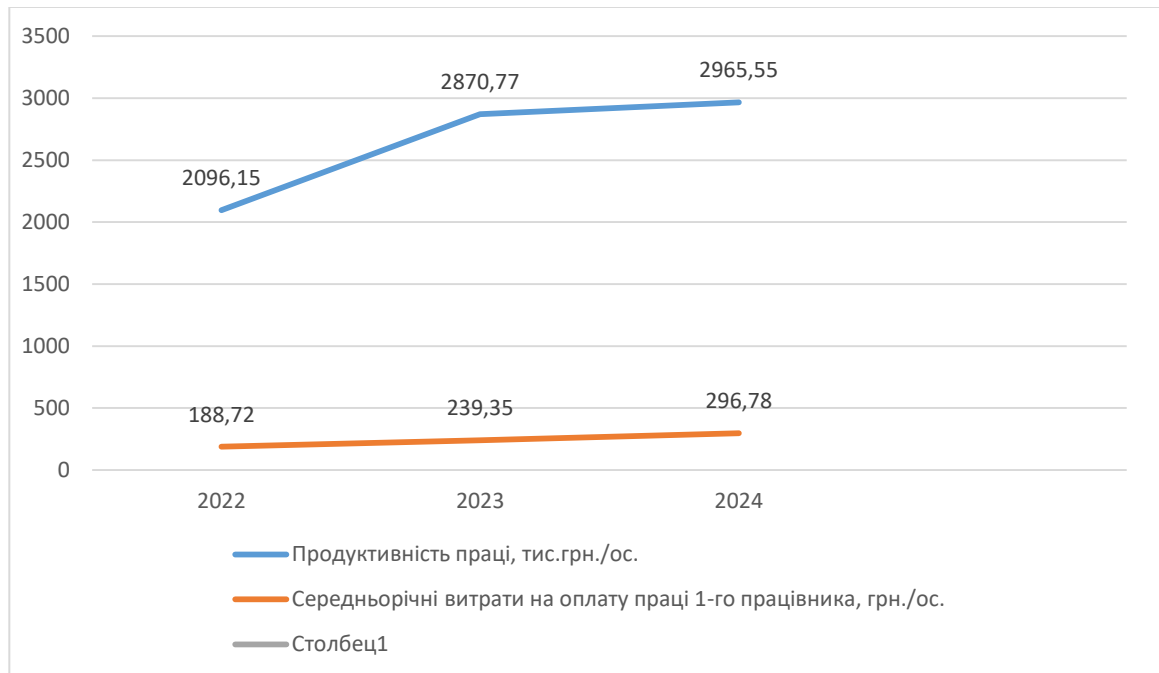

Рисунок 2.4 – Динаміка зростання продуктивності праці та середньорічних витрат на оплату праці одного працівника у 2022-2024 рр.

Складено автором на основі даних табл. 2.1.

У 2023 році темпи зростання продуктивності праці випереджали темпи збільшення середньорічних витрат на оплату праці одного працівника і становили 36,91% проти 26,83%. Це свідчило про підвищення ефективності використання трудових ресурсів. Проте у 2024 році спостерігалася протилежна тенденція: продуктивність праці зросла лише на 3,30%, тоді як середньорічні витрати на одного працівника збільшилися на 23,99%.

Обсяг доходу в розрахунку на один торговельний об'єкт демонстрував стійке зростання протягом усього досліджуваного періоду. У 2022 році цей показник становив 229 477,38 тис. грн, у 2023 році підвищився до 268 126,54 тис. грн, а у 2024 році досяг 298 132,91 тис. грн. Незважаючи на скорочення кількості магазинів з 316 до 312 одиниць, дохідність одного об'єкта продовжувала зростати. Це свідчить про підвищення ефективності функціонування торговельної мережі, удосконалення її

структури та успішне пристосування компанії до нових ринкових умов і змін у споживчому попиті.

Загалом фінансово-економічний стан ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» упродовж 2022–2024 років суттєво покращився. Підприємству вдалося перейти від значних збитків у 2022 році до отримання прибутку у 2024 році, наростити обсяги реалізації, збільшити валовий прибуток та покращити результати операційної діяльності.

Для більш детальних висновків про фінансовий стан компанії протягом аналізованого періоду проаналізуємо динаміку активів та пасивів балансу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД». Дані для аналізу активів балансу наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка активів річного балансу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2023/2022	2024/2023	2023/ 2022	2024/ 2023
1. Необоротні активи:	22214755	20227353	20476866	-1987402	249513	-8,9	1,23
1.1 Основні засоби	16907634	15304540	15136156	-1603094	-168384	-9,48	-1,1
2. Оборотні активи:	11454683	12971767	13617539	1517084	645772	13,24	4,9
2.1 Запаси	5973568	4819319	7343852	-1154249	2524533	-19,32	52,38
2.2 Дебіторська заборгованість	2667280	6539255	4047914	3871975	-2491341	145,2	-38,1
2.3 Грошові кошти	1066300	1418482	1450687	352182	32205	33,02	2,27
2.4 Інші оборотні активи	201156	116716	65130	-84440	-51586	-41,97	-44,2
Баланс	33669438	33199120	34094405	-470318	895285	-1,4	2,7

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

За даними таблиці спостерігається зростання практично всіх показників крім необоротних активів, які в частині основних засобів скоротилися спочатку на 9,48%, а потім ще на 1,1%. Темпи зростання оборотних активів у 2024 р. у порівнянні з 2023 р. дещо уповільнилися: знизилися з 13,24% до 4,9%. Величина запасів у 2024 р. різко зросла – на 52,38%. Це є наслідком посилення логістичної

стійкості компанії, розширення власного імпорту товарів з-за кордону та підготовку до стабільного забезпечення магазинів у період можливих перебоїв з електропостачанням і кризових явищ, що є стандартною антикризовою адаптацією бізнесу. Значне зростання дебіторської заборгованості у 2023 р. на 145% свідчить про розширення бізнесу та надання товарних кредитів. Ключовою причиною такого стрибка стали взаєморозрахунки між пов'язаними компаніями (Fozzy Group), збільшення кількості партнерів та погіршення платоспроможності контрагентів.

Величина грошових коштів у 2023 р. зросла на 33,02%, а в 2024 р. всього на 2,27%. Така зміна пояснюється по-перше, інвестиціями в енергонезалежність - мережа активно встановлювала генератори, міні-електростанції та акумулятори для забезпечення безперебійної роботи супермаркетів під час відключень. По-друге, протягом 2022-2024 рр. кошти витрачалися на ремонти пошкоджених внаслідок воєнних дій магазинів та відкриття нових супермаркетів.

Слід також зазначити, що за даними 2024 року підприємство має жорстку структуру активів, оскільки необоротні активи превалюють над оборотними і та ж тенденція спостерігається на протязі всього аналізованого періоду.

Тепер проаналізуємо дані пасиву балансу, які представлені в табл. 2.3. Результати аналізу пасиву балансу свідчать про наявність у підприємства від'ємного власного капіталу, величина якого за досліджуваний період зросла на 17,85%. Така ситуація зумовлена тим, що компанія протягом чотирьох років поспіль працювала зі збитками, обсяг яких збільшився приблизно на 80%.

Водночас суттєво зменшилися довгострокові зобов'язання — їх сума у 2023 р. знизилася на 13,06%, а у 2024 р. — ще на 6,57%. Це може бути пов'язано з активною участю підприємства у державних закупівлях та реалізацією масштабних проектів. Крім того, обсяг поточних зобов'язань незначно зріс на 4,68% і потім трохи знизився — всього на 0,18%. Це свідчить про помірне зростання короткострокової кредиторської заборгованості за товари, роботи чи послуги та

Таблиця 2.3 – Динаміка пасивів річного балансу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022-2024 рр., тис. грн.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2023/2022	2024/2023	2023/ 2022	2024/ 2023
1. Власний капітал	-10724736	-10434098	-8571019	290638	1863079	2,7	17,85
1.1 Зареєстрований (пайовий) капітал	13047703	15188703	16993339	2141000	1804636	16,4	11,88
1.2 Нерозподілений прибуток	-23737638	-25623369	-25564358	-1885731	59011	-7,9	0,23
2. Довгострокові зобов'язання	15998056	13908460	12994164	-2089596	-914296	-13,06	-6,57
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	28396118	29724758	29671260	1328640	-53498	4,68	-0,18
3.1. Кредиторська заборгованість за товари та послуги	19002657	21079230	22261615	2076573	1182385	10,93	5,61
3.2 Поточні забезпечення	1481782	483922	612880	-997860	128958	-67,34	26,65
3.3 Інші поточні зобов'язання	2683983	2299632	2116489	-384351	-183143	-14,32	-7,96
Баланс	33669438	33199120	34094405	-470318	895285	-1,4	2,7

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

поточних забезпечень. Це нормальна адаптація великого бізнесу до умов воєнної економіки, що підтверджує стабільність операційної діяльності компанії. Незважаючи на приріст поточних зобов'язань, мережа супермаркетів залишилася платоспроможною, а обсяги власних грошових коштів на рахунках навіть трохи збільшились.

Варто також відзначити одночасне нарощування як дебіторської, так і кредиторської заборгованості. Подібна тенденція може свідчити про те, що несвоєчасне надходження коштів від покупців негативно впливає на платіжну дисципліну підприємства та спричиняє накопичення власних боргових зобов'язань.

Зокрема, кредиторська заборгованість за розрахунками збільшилася на 15,4% протягом трьох років.

Загалом валюта балансу за аналізований період зросла всього на 2,7%, що можна розглядати як позитивну тенденцію, оскільки свідчить про помірний та стабільний розвиток. Компанія нарощує обсяги діяльності зберігаючи фінансову стійкість, без залучення надмірних ризиків. Тобто підприємство спрямовує зароблені кошти саме на розвиток, а не виводить весь обсяг прибутку у дивіденди. Така тенденція завжди є позитивним сигналом для інвесторів та кредиторів.

Тепер проаналізуємо фінансову стійкість ТОВ «Сільпо Фуд» за період 2022-2024 років. Фінансова стійкість оцінюється за допомогою показників ліквідності та платоспроможності. Вони відображають спроможність підприємства своєчасно та в повному обсязі розрахуватися за своїми короткостроковими зобов'язаннями перед кредиторами, постачальниками та бюджетом.

Динаміка показників ліквідності компанії приведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники ліквідності ТОВ «Сільпо Фуд» за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2023/2022	2024/2023	2023/ 2022	2024/ 2023
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,25	1,48	1,61	0,23	0,13	18,4	8,78
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,84	1,03	1,15	0,19	0,12	22,62	11,6
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,15	0,21	0,25	0,06	0,04	40,0	19,0

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Динаміка коефіцієнтів ліквідності ТОВ «Сільпо-Фуд» за 2022–2024 роки свідчить, що протягом більшої частини аналізованого періоду підприємство зберігало задовільний рівень платоспроможності. У 2022–2023 роках коефіцієнт загальної ліквідності перевищував нормативні значення та знаходився в межах

1,25–1,48, що забезпечувало належне покриття поточних зобов'язань за рахунок оборотних активів. У 2024 році значення коефіцієнта підвищилося до 1,61, що свідчить про підвищення здатності підприємства розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями за рахунок поточних оборотних активів.

Подібні тенденції спостерігалися і щодо коефіцієнта швидкої ліквідності. У 2022–2023 роках його значення залишалось відносно стабільним та перебувало в межах 0,84–1,03. У 2024 відбулося поступове відновлення показника швидкої ліквідності до рівня 1,15, що відповідає рекомендованим нормативам. Це свідчить про покращення спроможності підприємства виконувати поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів без урахування товарно-матеріальних запасів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності тільки у 2022 році не досягав нормативного значення – 0,15. Та вже у 2023 році підприємство підняло величину цього коефіцієнта до 0,21 і потім до 0,25 у 2024 році. Така динаміка свідчить про достатню кількість грошових ресурсів підприємства для негайного погашення його поточних зобов'язань.

Таким чином, аналіз показників ліквідності свідчить про суттєве погіршення фінансового стану ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2022 році. Водночас упродовж 2023–2024 років підприємству вдалося поступово відновити фінансову стійкість та покращити спроможність своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання.

Разом із тим, незважаючи на позитивну динаміку більшості коефіцієнтів, проблема недостатнього рівня абсолютної ліквідності залишається актуальною. Це свідчить про необхідність посилення контролю за рухом грошових коштів, удосконалення управління фінансовими ресурсами та збільшення питомої ваги найбільш ліквідних активів у складі оборотного капіталу.

Розрахунок показників фінансової стійкості наведений в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники фінансової стійкості ТОВ «Сільпо Фуд»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення, тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2023/2022	2024/2023	2023/ 2022	2024/ 2023
Коефіцієнт фінансової автономії	0,39	0,45	0,49	0,06	0,04	15,38	8,89
Коефіцієнт фінансової залежності (власні оборотні кошти)	0,61	0,55	0,51	-0,06	-0,04	-9,84	-7,27
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,12	0,20	0,23	0,08	0,03	66,7	15,0
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,07	0,11	0,13	0,04	0,02	57,14	18,18

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

У 2022 році значення показника фінансової автономії на рівні 0,39 вказувало на посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та зниження рівня фінансової стійкості. Упродовж 2023–2024 років спостерігалось поступове покращення ситуації та зростання коефіцієнта автономії на 15,38% та 8,89%, однак навіть наприкінці досліджуваного періоду його величина не досягла рівня, зафіксованого у 2020 році. Якщо цей показник падає нижче 0,3–0,4, це може призвести до падіння обсягів продажів може призвести до нездатності розраховуватися за боргами перед постачальниками та банками.

У 2022 році коефіцієнт фінансової залежності складав 0,61, що свідчило про зростання питомої ваги залученого капіталу в загальній структурі джерел фінансування. Така динаміка підтверджує посилення залежності підприємства від зовнішніх кредиторів та інших позикових ресурсів. У 2023–2024 роках значення показника почало поступово зменшуватися, однак залишалось вищим порівняно з рівнем початку досліджуваного періоду, що вказує на незавершеність процесу відновлення фінансової рівноваги.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу у 2022 році становив 0,12, що відображає звуження можливостей використання власних фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності та формування оборотних активів. Упродовж 2023–2024 років показник поступово покращувався і досяг 0,23, проте досягти нормативного значення в межах 0,4–0,6 йому так і не вдалося.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами у 2022 році характеризувався недостатнім рівнем – 0,07. Це свідчило про значний дефіцит власних джерел фінансування для формування оборотних активів та підтримання поточної діяльності підприємства. Але починаючи з 2023 року значення коефіцієнта наближається до нормативного і у 2024 році вже спостерігається його позитивна динаміка.

Таким чином, рівень фінансової стійкості ТОВ «Сільпо-Фуд» у 2022–2024 роках не був стабільним. У 2022 році відбулося різке погіршення ключових показників: посилилася залежність від позикового капіталу, знизилися значення коефіцієнтів маневреності власного капіталу та забезпеченості власними оборотними засобами. Така динаміка свідчить про підвищення фінансових ризиків і недостатність внутрішніх ресурсів для забезпечення потреб підприємства в оборотному капіталі.

Упродовж 2023–2024 років намітилася позитивна тенденція до відновлення фінансової стійкості підприємства. Компанії вдалося частково покращити рівень фінансової автономії та зменшити ступінь залежності від зовнішніх кредиторів і залучених ресурсів. Це свідчить про поступову стабілізацію фінансового стану та підвищення ефективності управління джерелами фінансування.

Водночас значення більшості показників ще не досягли рівня, характерного для довоєнного періоду. Тому для подальшого зміцнення фінансової стійкості підприємству доцільно зосередити увагу на збільшенні обсягу власного капіталу, підвищенні прибутковості діяльності та посиленні фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

2.2 Аналіз складу оборотних активів та ефективності їх використання на прикладі ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Наявність достатнього обсягу власного оборотного капіталу, його структура, складові елементи, інтенсивність обігу та результативність використання значною мірою визначають рівень фінансової стійкості підприємства, його платоспроможність і ліквідність. Саме від ефективності управління оборотними ресурсами залежить здатність суб'єкта господарювання своєчасно виконувати фінансові зобов'язання та забезпечувати безперервність операційної діяльності.

Показники оборотності дають змогу оцінити різні аспекти використання активів підприємства, зокрема:

- оборотність оборотних активів — характеризує швидкість їх обігу та дозволяє визначити можливості вивільнення коштів із господарського процесу для підвищення ефективності їх використання;

- оборотність дебіторської заборгованості — відображає своєчасність надходження коштів від покупців і стан розрахунків із контрагентами;

- оборотність запасів — характеризує ефективність управління товарно-матеріальними цінностями та їх вплив на формування чистого доходу;

- оборотність виробничих запасів — дає можливість оцінити інтенсивність виробничого процесу та рівень використання виробничого потенціалу підприємства;

- оборотність сукупних активів — відображає результативність використання всього майнового комплексу підприємства для отримання доходу.

Проаналізуємо розмір та структуру активів, що знаходяться на балансі підприємства ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» (див. табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Структура активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022–2024 рр.

Активи	Роки						Відхилення 2024 від 2022 рр.	
	2022		2023		2024		тис. грн.	%
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%		
I. Необоротні активи	22214755	66,0	20227353	61,0	20476866	60,0	-1737889	-7,82
II. Оборотні активи	11454683	34,0	12971767	39,0	13617539	40,0	2162856	18,89
Баланс	33669438	100	33199120	100	34094405	100	424967	1,26

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

З таблиці 2.6 бачимо, що зменшення активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022-2024 роки відбулося за рахунок зменшення необоротних активів на 1737889 тис. грн. (-7,82%) та їх величина збільшилась за рахунок збільшення оборотних активів на 2162856 тис. грн. (18,89%).

У структурі активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022-2024 роки спостерігається наступна картина: протягом всього аналізованого періоду найбільшу питому вагу активів підприємства займали необоротні активи. А саме у 2022 р. - 66%, у 2023 р. – 61% і у 2024 р. – 60%.

Загальна вартість майна підприємства збільшилася за три роки всього на 1,26%, що можна розглянути як цілком позитивну тенденцію, яка свідчить про розвиток помірний та стабільний. Це значить компанія спрямовує кошти, які заробляє, не на виплату дивідендів, а на розвиток бізнесу. Інвестори та кредитори зазвичай позитивно реагують на подібну динаміку.

Дослідимо більш детально склад та структуру оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022-2024 рр. (див. табл. 2.7).

Аналізуючи показники, наведені у таблиці 2.7 можна прийти до висновку, що загальне збільшення оборотних активів у 2022-2024 рр. на 2 162 856 тис. грн.

Таблиця 2.7 - Склад та структура оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Активи	Роки						Відхилення 2024 від 2022	
	2022		2023		2024			
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Запаси	5973568	31,7	4819319	47,2	7343852	49,9	1370284	22,9
Дебіторська заборгованість за товари та послуги	2667280	56,6	6539255	25,2	4047914	27,9	1380634	51,76
Дебіторська заборгованість за авансами	277125	0,6	1579	0,53	383	1,7	2298	150
Дебіторська заборгованість перед бюджетом	3328802	7,3	65159	21,9	31376	14,5	-579	1,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	221754	0,48	24156	0,81	2465	1,1	-92	-27,2
Гроші та їх еквіваленти	1066300	3,0	1418482	3,2	1450687	2,4	384387	36,05
Інші оборотні активи	201156	0,23	116716	1,1	65130	2,2	-136026	-67,62
Усього	11 454 683	100	12971767	100	13617539	100	2162856	18,89

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

відбулося саме за рахунок:

– збільшення запасів на 1370284 тис. грн.;

– збільшення дебіторської заборгованості за товари і послуги на 1380634 тис. грн.;

– збільшення дебіторської заборгованості за авансами на 2298 тис. грн.;

– збільшення величини грошей та їх еквівалентів на 384387 тис. грн.

Структура оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022-2024 рр. змінилася таким чином:

- збільшення питомої ваги запасів на 18,2%;

– зниження питомої ваги дебіторської заборгованості за товари та послуги на 28,7%;

– збільшення питомої ваги поточної дебіторської заборгованості за авансами на 1,1%;

- збільшення питомої ваги поточної дебіторської заборгованості перед бюджетом на 7,2%;
- збільшення питомої ваги іншої поточної дебіторської заборгованості на 0,62%;
- зниження питомої ваги грошей та їх еквівалентів на 0,6%;
- збільшення питомої ваги інших оборотних активів на 1,97 %.

Найбільшу питому вагу оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022 р. складала дебіторська заборгованість за товари та послуги - 55,6%. У 2023 р. та 2024 р. найбільшу частку оборотних активів складають запаси - 47,2% у 2023 р. та 49,9% у 2024 р.

Отже, найбільшу питому вагу оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» складають виробничі запаси – 49,9%.

У таблиці 2.8 приведемо показники ефективності використання обігового капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за три роки. Формули розрахунку цих показників наведені у розділі 1: формули 1.1 – 1.13. Джерелом інформації є Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), які наведені у Додатках А, Б та В.

Коефіцієнт оборотності визначається шляхом ділення чистого доходу від реалізації на середньорічну вартість оборотного капіталу та характеризує кількість повних оборотів, які здійснюють оборотні кошти протягом року. Зростання цього показника свідчить про підвищення ефективності використання оборотних ресурсів підприємства та прискорення їх обігу.

Відповідно до даних табл. 2.8, у базовому 2022 році значення коефіцієнта оборотності становило 1,63 рази. У 2023 році показник зріс до 1,90 рази, а у 2024 році досяг 2,89 рази, що майже у 1,5 рази перевищує рівень попереднього року. Така динаміка свідчить про суттєве прискорення обороту оборотного капіталу та більш результативне використання фінансових ресурсів підприємства.

Таблиця 2.8 – Аналіз ефективності використання оборотного капіталу
ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Показники	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення	
				2023/ 2022	2024/ 2023
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,63	1,9	2,89	0,27	0,99
Коефіцієнт завантаження обігового капіталу	0,61	0,52	0,35	-0,09	-0,17
Швидкість обороту обігового капіталу, днів	219,6	187,2	126	-32,4	-61,2
Абсолютне вивільнення (залучення), млн. грн.	3714,8	-4618,8	436,5	-8333,6	5055,3
Відносне вивільнення (залучення) млн. грн.	6912,4	-5714,7	-18581	-12627,1	-24296,2
Коефіцієнт інтенсивного використання оборотних активів	0,72	0,86	0,65	0,14	-0,21
Рентабельність оборотних активів, %	-6,0	2,2	66,6	8,2	64,4
Коефіцієнт оборотності запасів	5,68	7,3	9,97	1,62	2,66
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	3,01	3,08	4,92	0,07	1,84
Коефіцієнт оборотності грошових коштів	41,4	67,8	97,5	26,4	29,7
Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття)	1,37	1,65	1,36	0,28	-0,29
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,01	1,24	1,42	0,23	0,18
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,04	0,05	0,07	0,01	0,03

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Варто зазначити, що для підприємств роздрібної торгівлі значення коефіцієнта в межах від 1 до 2 вважається прийнятним через значний обсяг оборотних активів, необхідних для забезпечення безперебійного товарообігу. Тому досягнення показника на рівні 2,89 у 2024 році характеризує високий рівень ділової активності та ефективності управління оборотним капіталом ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

Коефіцієнт оборотності запасів протягом досліджуваного періоду демонстрував позитивну динаміку, збільшившись із 5,68 обороту до 9,97 обороту у 2024 році. Таке зростання свідчить про прискорення реалізації товарних запасів, підвищення результативності господарської діяльності та скорочення потреби підприємства у фінансуванні оборотного капіталу. Водночас тривалість одного обороту запасів у 2023–2024 роках скоротилася на 2,66 дня, що додатково підтверджує підвищення ефективності управління товарними ресурсами.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості упродовж більшої частини аналізованого періоду коливався в межах 3,01–3,08 рази, однак у 2024 році його значення зросло до 4,92 рази. Підвищення цього показника характеризує покращення стану розрахунків із покупцями, прискорення надходження коштів за реалізовану продукцію та зменшення обсягів продажів на умовах відстрочення платежу. Високий рівень оборотності дебіторської заборгованості також свідчить про зміцнення платіжної дисципліни контрагентів і більш ефективне управління кредитною політикою підприємства.

Коефіцієнт оборотності грошових коштів показує тенденцію до зростання з 2022 по 2024 рік з 41,4 до 97,5. Потім у 2022 р. він знижується майже у 3 рази і частково зростає 2023 році до 56,63. Динаміка коефіцієнтів оборотності представлена на рис. 2.5.

Коефіцієнт загальної ліквідності відображає здатність підприємства погашати поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів. Рекомендованим вважається значення показника, що перевищує 2. Аналіз свідчить, що протягом досліджуваного періоду цей коефіцієнт жодного разу не досягав нормативного рівня та характеризувався нерівномірною динамікою. Така ситуація вказує на недостатній обсяг оборотного капіталу для повного та своєчасного покриття поточних боргових зобов'язань.

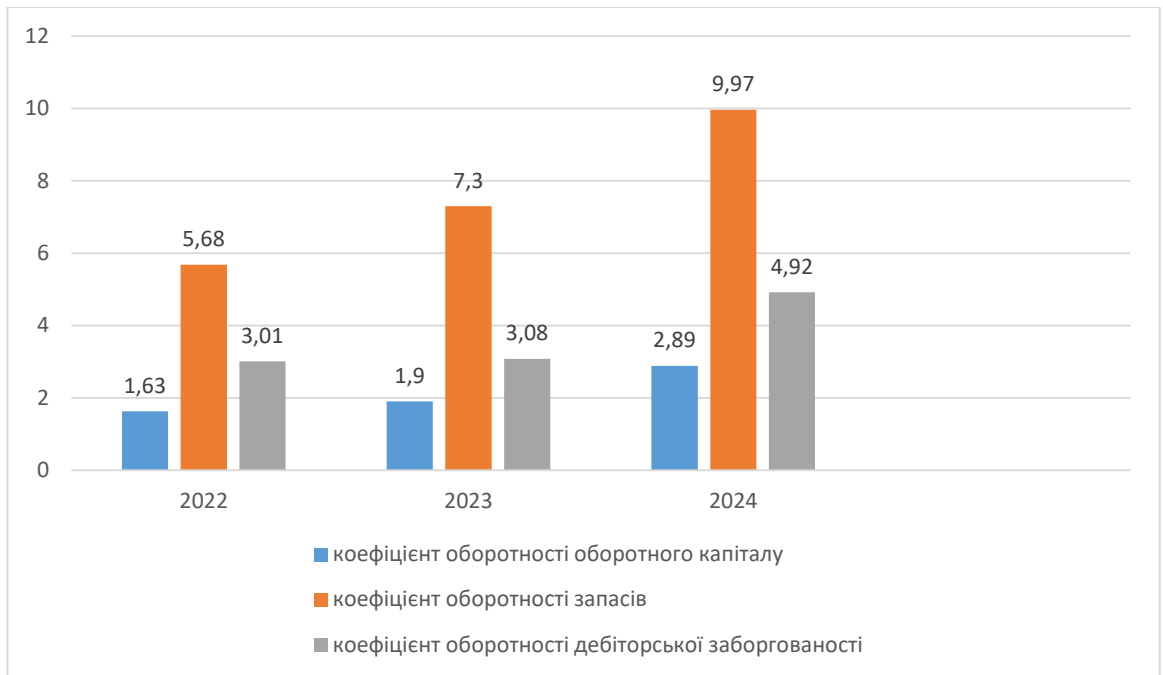

Рисунок 2.5 – Динаміка показників оборотності оборотного капіталу, запасів та дебіторської заборгованості ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Джерело: складено автором на основі табл. 2.8

Коефіцієнт швидкої ліквідності характеризує спроможність підприємства виконувати поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів, зокрема грошових коштів, поточних фінансових інвестицій та очікуваних надходжень від дебіторів. Нормативним вважається значення показника, що перевищує 1.

Упродовж 2022–2024 років підприємство відповідало зазначеному критерію, що свідчило про достатній рівень ліквідних ресурсів для своєчасного погашення короткострокових боргів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності характеризує здатність підприємства негайно виконати поточні зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів, до яких належать грошові кошти та поточні фінансові інвестиції. Залежно від методичного підходу рекомендоване значення цього показника становить понад 0,2, 0,5 або 0,7.

Результати аналізу свідчать, що протягом усього досліджуваного періоду значення коефіцієнта не досягало навіть мінімального нормативного рівня. Це вказує на обмежені можливості підприємства щодо оперативного погашення

короткострокових зобов'язань виключно за рахунок високоліквідних активів.

Отже, підприємство має недостатній запас абсолютно ліквідних ресурсів для швидкого виконання своїх поточних фінансових зобов'язань. Водночас слід враховувати, що нормативні значення цього показника сформовані переважно для умов стабільної економіки з невисокими темпами інфляції.

Динаміка показників ліквідності компанії ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» представлена на рис. 2.6.

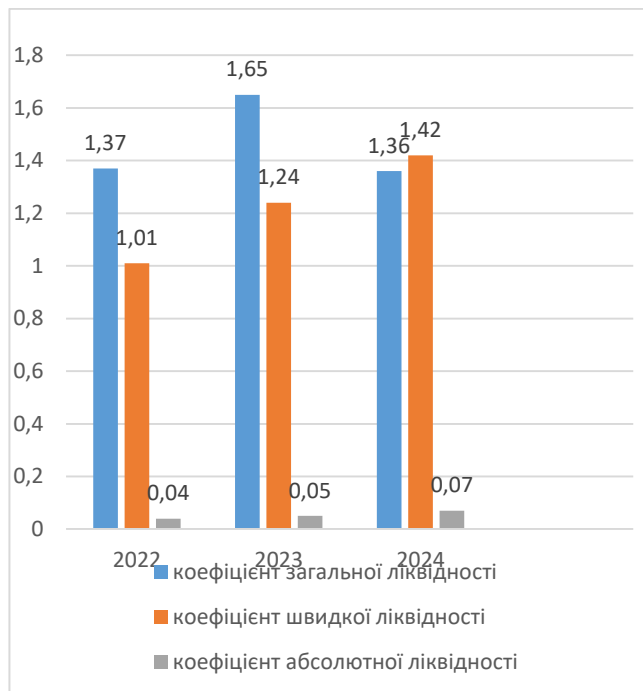

Рисунок 2.6 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2022-2024 рр.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, слід зазначити, що підприємство сформувало власний підхід до управління та фінансування оборотного капіталу. Водночас обрана політика визначається специфікою операційного циклу, особливостями руху оборотних ресурсів, зміною співвідношення між виробничою та обіговою стадіями, а також тривалістю інтервалів між надходженням матеріальних ресурсів у виробництво та здійсненням розрахунків за спожиті енергетичні й комунальні послуги.

Під впливом зазначених факторів обсяг оборотного капіталу та потреба у власних, залучених і позикових джерелах його фінансування можуть змінюватися. Відповідно, коливання структури та величини цих ресурсів

безпосередньо впливають на ефективність функціонування підприємства, його платоспроможність і кінцеві результати господарської діяльності.

Для забезпечення ефективного формування оборотного капіталу важливим є визначення оптимального співвідношення між джерелами його фінансування. З цією метою доцільно реалізувати такі заходи:

- підвищити частку власних оборотних ресурсів шляхом прискорення їх обігу та більш ефективного використання;

- забезпечити збалансоване співвідношення між дебіторською і кредиторською заборгованістю через удосконалення системи розрахунків з контрагентами та посилення контролю за своєчасністю платежів.

Аналіз структури оборотних активів свідчить, що підприємство переважно концентрує кошти у низьколіквідних складових, насамперед у запасах, тоді як значна частина оборотного капіталу зосереджена в дебіторській заборгованості за товари, роботи та послуги. Водночас підприємство має суттєві обсяги грошових коштів, однак практично не використовує поточні фінансові інвестиції як інструмент управління тимчасово вільними ресурсами.

Разом із тим спрямування певної частини оборотного капіталу у короткострокові фінансові вкладення може сприяти зниженню ризиків, пов'язаних із коливаннями ринкової кон'юнктури, підвищенню ліквідності активів та зміцненню платоспроможності підприємства.

РОЗДІЛ 3

ОБГРУНТУВАННЯ ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Визначення чинників впливу використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» на результати його діяльності

В умовах ринкової економіки оборотний капітал виступає важливим індикатором результативності використання ресурсного потенціалу підприємства. Це пов'язано з тим, що його безперервний кругообіг забезпечує передумови для створення продукції та послуг, вартість яких не лише компенсує вкладені ресурси, а й сприяє їх примноженню. Саме ефективний рух оборотного капіталу створює основу для розширеного відтворення, підвищення прибутковості та сталого розвитку підприємства.

До найбільш важливих узагальнюючих показників, які одночасно характеризують результати процесу відтворення та ефективність використання ресурсів підприємства, належать показники оборотності оборотних активів. Вони відображають як обсяги реалізації продукції та послуг за певний період, так і результативність використання матеріальних і фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності. Крім того, зазначені показники дозволяють оцінити вплив фактору часу на фінансові результати підприємства, оскільки характеризують швидкість кругообігу оборотного капіталу.

З огляду на це, для комплексної оцінки процесу обігу оборотного капіталу доцільно використовувати систему взаємопов'язаних показників, до якої входять коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження коштів, тривалість одного обороту та величина вивільненого або додатково залученого оборотного капіталу. Необхідність застосування саме цих показників зумовлена тим, що

оборотний капітал перебуває у постійному русі та змінює свою форму на різних стадіях кругообігу.

Ключовим серед зазначених індикаторів є коефіцієнт оборотності, який характеризує інтенсивність використання оборотного капіталу та відображає, скільки разів протягом певного періоду відбувається його повний оборот. Цей показник також дає змогу оцінити швидкість формування доходу і прибутку від основної діяльності підприємства.

Потреба торговельного підприємства у формуванні оборотних активів визначається сукупністю різних чинників, серед яких ключову роль відіграють обсяг виручки та тривалість обороту оборотних активів. Для оцінювання впливу зазначених факторів доцільно застосувати метод ланцюгових підстановок. У межах такого підходу використовується відповідна факторна модель:

$$OK_{ск} = \frac{BP_1}{K_{об0}} \quad (3.1)$$

де $OK_{ск}$ - обсяг оборотного капіталу скоригований;

BP_1 - виручка від реалізації продукції за звітний період;

$K_{об0}$ – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу у базисному періоді.

Водночас зазначений підхід є коректним лише за умови, що вся отримана виручка спрямовується на поповнення оборотного капіталу. У разі аналізу в межах окремого звітного періоду результативним показником у відповідній моделі виступає саме виручка, тоді як обсяг оборотного капіталу та швидкість його обороту розглядаються як фактори впливу.

На нашу думку, саме такий варіант є більш обґрунтованим, оскільки неможливо достеменно припустити, що вся виручка, сформована в поточному періоді, буде повністю спрямована на збільшення оборотних активів у наступному році. Більш обґрунтованим є підхід, за якого в межах аналізу конкретного періоду оборотний капітал розглядається як ресурс, інвестований з метою формування виручки, що, у свою чергу, виступає результатом

ефективного управління оборотними активами. Така інтерпретація є більш логічною з позицій фінансового менеджменту та управлінської практики.

У зв'язку з цим доцільно розглянути зазначену модель у традиційному для сучасної економічної теорії вигляді:

$$BP = OK \times Kоб \quad (3.2)$$

де ОК - обсяг оборотного капіталу;

BP - виручка від реалізації продукції;

Kоб – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу.

Розрахунок факторної моделі впливу оборотних активів та їх оборотності на виручку від реалізації продукції для ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» наведено в таблиці 3.1.

Аналізуючи 2022-2024 рік діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» можна зазначити, що зменшення середньорічної вартості оборотних активів у 2023 році на 4618,8 млн. грн. негативно вплинуло на виручку від реалізації, викликавши її зниження на 7863,4 млн. грн. При цьому, пришвидшення оборотності оборотних активів у 2023 році проти 2022 року на 0,27 оборотів привело до збільшення виручки від реалізації на 8950,9 млн. грн. В цілому зростання виручки від реалізації товарів компанії у 2023 році відбулося на 1087,5 млн. грн.

Аналізуючи 2023-2024 рр. діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» варто відмітити, що збільшення середньорічної вартості оборотних активів у 2024 році проти 2023 року на 4366 млн. грн. вплинуло позитивно на виручку від реалізації і збільшило її на 8379,7 млн. грн. Наряду з цим, прискорення оборотності оборотних активів у 2024 році проти 2023 року на 0,99 оборотів викликало збільшення виручки від реалізації на 37426,7 млн. грн. В цілому зростання виручки від реалізації у 2024 році відбулося на 45806,5 млн. грн.

Таблиця 3.1 – Вплив оборотних активів та їх оборотності на зміну виручки ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Скоригований показник 2023 р. порівняно з 2022 р.	Відхилення показника 2023 р. порівняно з 2022 р.			Скоригований показник 2024 р. порівняно з 2023 р.	Відхилення показника 2024 р. порівняно з 2023 р.		
					Всього	Оборотних активів	Оборотності оборотних активів		Всього	Оборотних активів	Оборотності оборотних активів
Середньорічний обсяг оборотних активів, млн. грн.	38082,5	33463,7	37829,7	х	-4618,8	х	х	х	4366	х	х
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,63	1,9	2,89	х	0,27	х	х	х	0,99	х	х
Виручка від реалізації товарів та послуг, млн. грн.	62409,2	63496,7	109303,2	54545,8	1087,5	-7863,4	8950,9	71876,4	45806,5	8379,7	37426,7

Джерело: розраховано автором на основі факторного аналізу за моделлю (3.2)

Отже, зниження оборотних активів є досить негативним фактором, що впливає на величину виручки від реалізації товарів та послуг ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

Проведене дослідження підтвердило суттєву роль оборотного капіталу як одного з ключових чинників забезпечення прибуткової діяльності підприємства. У зв'язку з цим удосконалення системи управління оборотними ресурсами має розглядатися як пріоритетний напрям у поточній та стратегічній діяльності менеджменту.

Загальну результативність використання оборотного капіталу доцільно оцінювати за допомогою показника його рентабельності. Він відображає величину прибутку, що припадає на 1 грн авансованих у звітному періоді оборотних коштів, і розраховується за відповідною формулою:

$$Рок = \frac{ЧП}{ОК} \quad (3.3)$$

де Рок - рентабельність оборотного капіталу;

ЧП – чистий прибуток за звітний період;

ОК - середній розмір оборотного капіталу протягом періоду.

Розрахунок впливу зміни обсягу оборотних активів та ефективності їх використання на зміну прибутку підприємства проведемо, використовуючи метод абсолютних різниць, тобто показників скоригованих. Для цього скористаємося наступною моделлю:

$$ЧП = ОК \cdot Рок / 100 \quad (3.4)$$

Результати розрахованого впливу зміни обсягу оборотних активів та ефективності їх використання на зміну прибутку підприємства за вище вказаною моделлю представлені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Вплив оборотних активів та їх рентабельності на зміну чистого прибутку ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Показники	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Скоригований показник 2023 р. порівняно з 2022 р.	Відхилення показника 2023 р. порівняно з 2022 р.			Скоригований показник 2024 р. порівняно з 2023 р.	Відхилення показника 2024 р. порівняно з 2023 р.		
					Всього	Оборотних активів	Рентабельності оборотних активів		Всього	Оборотних активів	Рентабельності оборотних активів
Середньорічний обсяг оборотних активів, млн. грн.	38082,5	33463,7	37829,7	х	-4618,8	х	х	х	4366	х	х
Рентабельність оборотних активів, %	-0,06	0,022	0,666	х	0,082	х	х	х	0,645	х	х
Чистий прибуток, млн. грн.	-2265,2	740,9	25216,1	-1974,3	3006,1	290,9	2715,2	832,2	24475,2	91,3	24383,9

Джерело: розраховано автором на основі факторного аналізу за моделлю (3.4)

За результатами аналізу діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022–2023 роках можна сформулювати такі висновки. Зниження середньорічної вартості оборотних активів у 2023 році на 4618,8 млн. грн. сприяло зростанню чистого прибутку на 290,9 млн. грн. Водночас підвищення рентабельності оборотних активів у 2023 році порівняно з 2022 роком на 0,082 забезпечило додаткове збільшення чистого фінансового результату на 2715,2 млн. грн.

У підсумку загальний приріст чистого прибутку підприємства у 2023 році становив 3006,1 млн. грн., що свідчить про позитивний вплив ефективнішого використання оборотних активів на фінансові результати діяльності.

За результатами аналізу діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за 2023–2024 роки можна зробити висновок, що зростання середньорічної вартості оборотних активів у 2024 році порівняно з 2023 роком на 4366 млн. грн. позитивно вплинуло на фінансовий результат, забезпечивши збільшення чистого прибутку на 91,3 млн. грн. Водночас підвищення рентабельності оборотних активів на 0,645 у цей самий період стало основним фактором зростання прибутку, що додало 24 383,9 млн. грн. до його величини.

У підсумку загальний приріст чистого прибутку підприємства у 2024 році відносно 2023 року становив 24 475,2 млн. грн., що свідчить про суттєве покращення ефективності використання оборотних активів та підвищення результативності діяльності підприємства.

Виходячи з отриманих розрахунків, слід зазначити, що оборотні активи суттєво впливають на формування та зростання чистого прибутку підприємства.

Для узагальнення результатів дослідження доцільно використати інтегральний показник ефективності, який відображає зміну результативності використання оборотних активів під сукупним впливом таких факторів, як фондвіддача та рентабельність оборотних коштів. Зростання цього індикатора свідчить про підвищення ефективності управління оборотними активами та більш раціональне використання фінансових ресурсів підприємства. Розрахунок інтегрального показника здійснюється за відповідною формулою:

$$I = \sqrt{\frac{\Phi_{\text{ок}} \cdot \text{Рок}}{100}} \quad (3.5)$$

де I - інтегральний показник ефективності оборотних активів;

$\Phi_{\text{ок}}$ – фондвіддача оборотних активів;

Рок – рентабельність оборотних активів.

Фондвіддача оборотних активів показує скільки виручки підприємство отримає з кожної гривні, авансованої в оборотний капітал. За методикою розрахунку даний показник ідентичний оборотності оборотного капіталу, що був розрахований вище. Також його ще називають трансформацією активів.

Фондвіддача оборотних активів характеризує обсяг виручки, який підприємство отримує з кожної гривні коштів, вкладених в оборотні активи. За методикою обчислення фондвіддача оборотних активів відповідає коефіцієнту оборотності, розрахованому раніше, оскільки обидва показники визначаються як відношення виручки до середньорічної вартості оборотних активів.

Розрахунок інтегрального показника ефективності оборотних активів компанії представлений в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Інтегральний показник ефективності оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2022-2024 рр.

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення	
				2023 р./ 2022 р.	2024 р./ 2023 р.
Середньорічний обсяг оборотних активів, млн. грн.	38082,5	33463,7	37829,7	-4618,8	4366
Виручка від реалізованої продукції, млн. грн.	62409,2	63496,7	109303,2	1087,5	45806,5
Чистий прибуток, млн. грн.	-2265,2	740,9	25216,1	3006,1	24475,2
Фондвіддача оборотних активів	1,63	1,9	2,89	0,27	0,99
Рентабельність оборотних активів	-6,0	2,2	66,6	8,2	64,4
Інтегральний показник ефективності оборотних активів	-0,31	0,20	1,38	0,51	1,18

Згідно з даними таблиці 3.3, на підприємстві простежується позитивна динаміка показника фондівдачі оборотних активів. Зокрема, у 2022 році кожна гривня, вкладена в оборотні активи, забезпечувала отримання 1,63 грн. виручки від реалізації продукції. У 2023 році значення показника зросло до 1,90 грн., а у 2024 році досягло 2,89 грн.

Підвищення рівня фондівдачі свідчить про зростання ефективності використання оборотних активів та їх здатності перетворюватись на дохід. Основними причинами такої тенденції стали високі темпи збільшення виручки від реалізації продукції, а також скорочення середньорічної вартості оборотних активів, що сприяло більш інтенсивному використанню наявних ресурсів підприємства.

Рентабельність оборотних активів впродовж досліджуваного періоду демонструвала стійку тенденцію до зростання. Зокрема, у 2023 році порівняно з 2022 роком цей показник підвищився на 8,2 пунктів, а у 2024 році відносно 2023 року його приріст становив уже 64,4 пунктів. Така позитивна динаміка була зумовлена значним збільшенням обсягів реалізації продукції та суттєвим зростанням чистого прибутку підприємства.

Інтегральний показник ефективності використання оборотних активів також мав висхідну тенденцію протягом усього аналізованого періоду. Його зростання забезпечувалося одночасним підвищенням рентабельності та прискоренням оборотності оборотних активів. У цілому за 2024 рік порівняно з 2022 роком значення інтегрального показника збільшилося з $-0,31$ до $1,38$, що свідчить про істотне покращення ефективності управління оборотними активами та підвищення результативності їх використання на підприємстві.

Отже, результати проведеного дослідження підтвердили вагому роль чинників, що впливають на формування оборотних активів, а також їх ключове значення для забезпечення прибуткової діяльності підприємства. Як ефективне управління оборотними активами, так і врахування факторів, що визначають їх обсяг та структуру, мають важливе значення для досягнення позитивних фінансових результатів.

Розглянемо тепер ступінь впливу показників використання оборотних активів на інтегральний показник його ефективності. Виявлення залежності між зазначеними змінними проведемо за допомогою кореляційного аналізу.

В таблиці 3.4 представлені вихідні дані для визначення щільності зв'язку між факторами впливу.

Таблиця 3.4 – Вихідні дані для кореляційного аналізу

Показник		2020	2021	2022	2023	2024
X1	Середньорічний обсяг оборотних активів, млн. грн.	37658,5	40554,1	38082,5	33463,7	37829,7
X2	Виручка від реалізації продукції, млн. грн.	43818,4	41848,6	62409,2	63496,7	109303,2
X3	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,16	1,03	1,63	1,9	2,89
X4	Рентабельність оборотних активів, %	-130,1	-29,1	-6	2,2	66,6
У	Інтегральний показник ефективності оборотних активів підприємства	-1,23	-0,55	-0,31	0,2	1,38

Джерело: розраховано автором на основі звітності підприємства

Ступінь взаємозв'язку між досліджуваними показниками оцінюється за допомогою коефіцієнта кореляції. Значення цього показника може змінюватися в межах від -1 до $+1$. Чим ближчим є його абсолютне значення до одиниці, тим тіснішим вважається зв'язок між змінними. Додатне значення коефіцієнта свідчить про прямий характер залежності, тоді як від'ємне — про обернений зв'язок між показниками. Розрахунки виконані за допомогою інструментів MS Excel, зокрема функції «Побудова лінії тренда», яка дозволяє оцінити параметри залежності та визначити ступінь її наближення до фактичних даних.

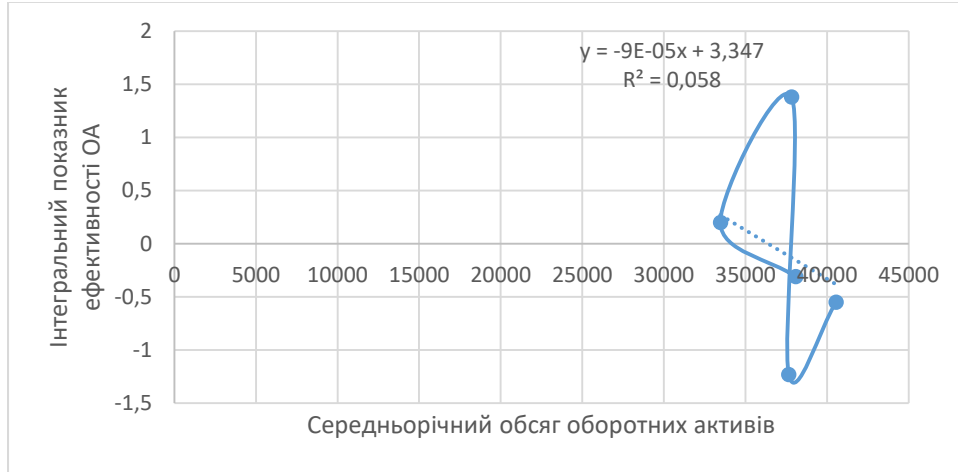

Рисунок 3.1 – Залежність інтегрального показника від середньорічного обсягу оборотних активів

З графіка видно, що коефіцієнт кореляції дорівнює 0,058, отже зв'язок між розглянутими факторами майже відсутній.

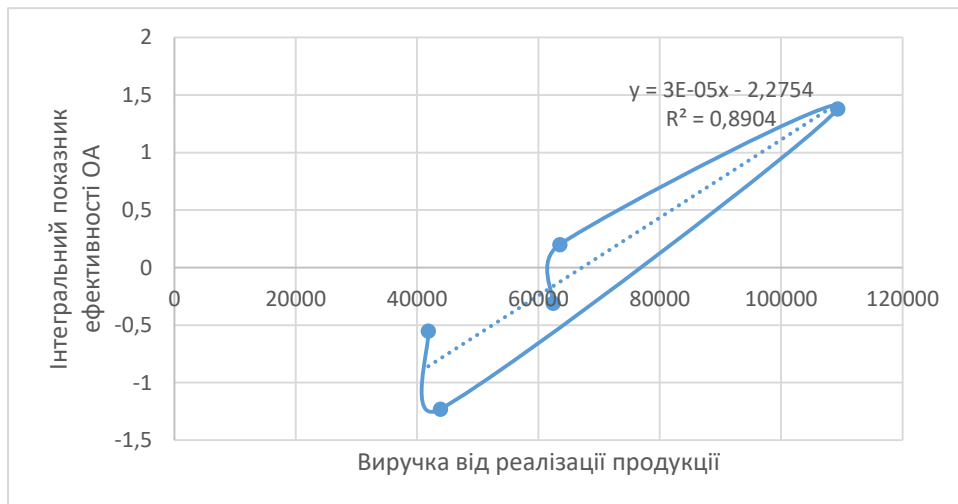

Рисунок 3.2 – Залежність інтегрального показника від величини виручки від реалізації продукції

Як бачимо на графіку рис. 3.2, значення коефіцієнта кореляції становить 0,8904. Це свідчить про прямий сильний зв'язок між зазначеними факторами. Отже, із збільшенням виручки від реалізації продукції інтегральний показник ефективності оборотних активів підприємства також буде зростати.

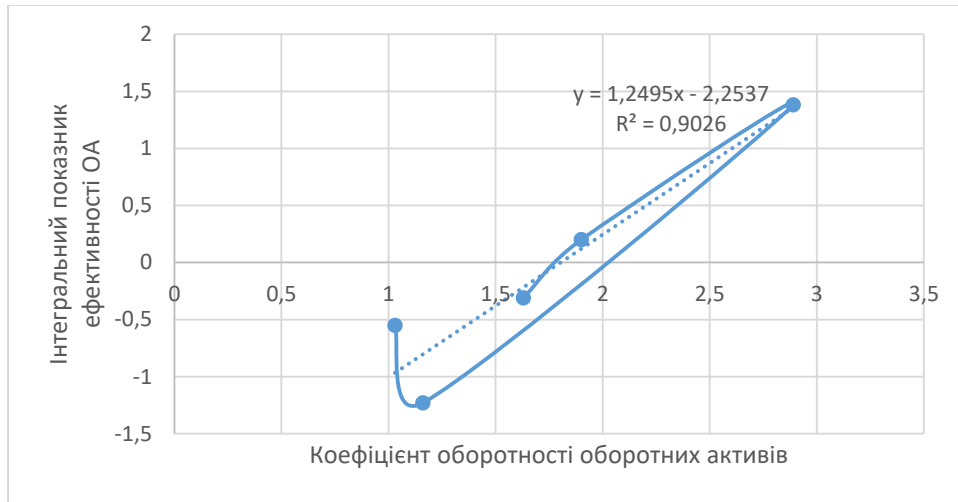

Рисунок 3.3 – Залежність інтегрального показника від коефіцієнту оборотності оборотних активів

Із графіку на рис. 3.3. видно, що величина коефіцієнта кореляції становить 0,9026. Це значить, що значення інтегрального показника має дуже сильний прямий зв'язок з коефіцієнтом оборотності оборотних активів. Отже, якщо підприємство буде прискорювати оборотність оборотних активів, ефективність їх використання буде також значно зростати.

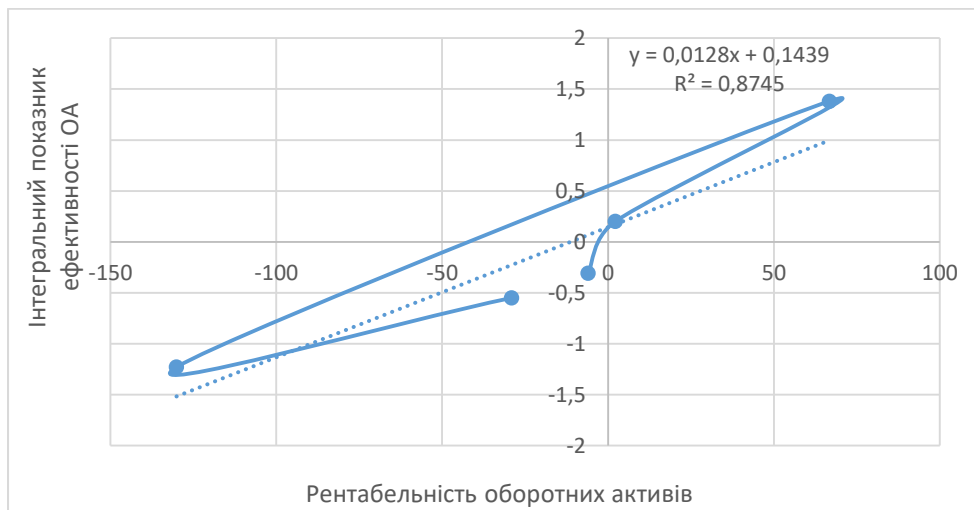

Рисунок 3.4 – Залежність інтегрального показника від рентабельності оборотних активів

З рис. 3.4 бачимо, що значення коефіцієнта кореляції становить 0,8745. Це вказує на прямий і доволі сильний зв'язок між факторами. А значить можемо

стверджувати, що із збільшенням рентабельності оборотних активів буде значно зростати й інтегральний показник ефективності оборотних активів підприємства.

Узагальнені результати проведеного кореляційного аналізу подано в табл. 3.5. Отримані дані свідчать, що серед чотирьох досліджуваних факторів найбільш тісний зв'язок з інтегральним показником ефективності використання оборотного капіталу мають три показники: обсяг виручки від реалізації продукції, коефіцієнт оборотності оборотного капіталу та рівень його рентабельності.

Саме ці фактори демонструють найвищий ступінь кореляції з результативним показником, що підтверджує їх визначальний вплив на ефективність використання оборотних активів підприємства. Відповідно, управління зазначеними показниками має важливе значення для підвищення результативності господарської діяльності та покращення фінансових результатів підприємства.

Таблиця 3.5 – Коефіцієнти кореляції між інтегральним показником ефективності оборотних активів та факторами впливу

Фактор	Показник	Економетрична залежність	R ²
X1	Середньорічний обсяг оборотних активів, млн. грн.	$y = -9E-05x + 3,347$	0,058
X2	Виручка від реалізованої продукції, млн. грн.	$y = 3E-05x - 2,2754$	0,8904
X3	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$y = 1,2495x - 2,2537$	0,9026
X4	Рентабельність оборотних активів, %	$y = 0,0128x + 0,1439$	0,8745

Джерело: складено автором на основі результатів кореляційного аналізу

Серед факторів, які мають суттєвий зв'язок із результативним показником, найбільший вплив виявляє коефіцієнт оборотності оборотних активів. Другу позицію за силою впливу займає виручка від реалізації продукції, а третю — рентабельність оборотних активів.

Водночас середньорічна величина оборотних активів практично не пов'язана зі зміною інтегрального показника ефективності. Це підтверджується дуже низьким значенням коефіцієнта кореляції — 0,058, що свідчить про відсутність суттєвої залежності між цими показниками.

Результати кореляційного аналізу показали, що найтісніший зв'язок з інтегральним показником ефективності використання оборотних активів має коефіцієнт їх оборотності, для якого значення коефіцієнта кореляції становить 0,9026. Дещо нижчий рівень взаємозв'язку спостерігається для виручки від реалізації продукції — 0,8904. Третє місце посідає рентабельність оборотних активів зі значенням 0,8745. Отже, саме прискорення обороту коштів, вкладених в оборотні активи, найбільшою мірою визначає підвищення загальної ефективності їх використання, тоді як зміна обсягу оборотних активів сама по собі істотного впливу на результат не спричиняє.

3.2 Обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

На основі проведеного аналізу фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» та виявлення за допомогою кореляційного аналізу тенденцій впливу показників використання оборотних активів на результати діяльності компанії, запропонуємо комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів для торговельного підприємства.

1) Перший захід - оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику та термінів залучення капіталу пов'язана з вибором більш дешевих джерел фінансування активів підприємства.

Підприємства можуть застосовувати три різних підходи до фінансування різних груп активів за рахунок капіталу, а саме:

– консервативний, який передбачає використання власного капіталу і довгострокових зобов'язань для формування необоротних активів та половини змінної частини оборотних активів;

– агресивний підхід спрямований на використання власного капіталу та довгострокових зобов'язань лише для фінансування необоротних активів;

– компромісний підхід передбачає фінансування необоротних активів та постійної частини оборотних активів за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань. При цьому змінна частина оборотних активів фінансується короткостроковими зобов'язаннями.

Визначимо оптимальну структуру капіталу досліджуваного підприємства на 2025 рік за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Для цього припустимо, що капітал підприємства залишився на рівні 2024 року. При цьому, постійна частина оборотного капіталу включає в себе запаси та дебіторську заборгованість, а змінна – грошові кошти, інші оборотні активи та витрати майбутніх періодів.

Таблиця 3.6 – Вихідна інформація для визначення структури капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» з метою мінімізації рівня фінансового ризику на 2025 рік

Показник	Сума, млн. грн.	Питома вага, %
Необоротні активи	18732,4	70,137
Оборотні активи	7975,8	29,863
у тому числі:		
- постійна частина	6677	24,999
- змінна частина	1298,8	4,863
Сукупний капітал	26708,2	100

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності

Враховуючи вихідну інформацію таблиці 3.6, розрахуємо розмір власного та позикового капіталу підприємства при використанні різних підходів до фінансування окремих груп активів (таблиця 3.7).

Таблиця 3.7 – Оптимізація розміру капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» з метою мінімізації рівня фінансового ризику на 2025 рік

Показник	Консервативний	Агресивний	Компромісний
	підхід	підхід	підхід
Власний капітал	21366,6	9347,8	14689,5
у тому числі:			
- необоротні активи	18732,4	9347,8	14689,5
- оборотні активи	2634,2		
з них:			
* постійна частина	2634,2		
* змінна частина	0		0
Позиковий капітал	5341,6	17360,4	12018,7
у тому числі:			
* постійна частина	4042,8	16061,6	10719,9
* змінна частина	1298,8	1298,8	1298,8
Сукупний капітал	26708,2	26708,2	26708,2
Варіанти структури капіталу, %			
- власний капітал	80	35	55
- позиковий капітал	20	65	45

Джерело: розраховано автором на основі [29]

Для більш наглядного розуміння та порівняння існуючої структури на підприємстві та її оптимальних варіантів доцільно підсумувати та звести всі проведені розрахунки до єдиного вигляду (таблиця 3.8).

Таблиця 3.8 – Структура капіталу ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» з урахуванням критерію мінімізації рівня фінансового ризику та термінів залучення капіталу на 2025 рік, (%)

Структура капіталу, що реально склалася на підприємстві	Підходи до фінансування активів підприємства		
	консервативний	агресивний	компромісний
67,41:22,59	80:20	35:65	55:45

Джерело: складено автором на основі [29]

Отже, за розрахунками ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» не має реального розміру власного капіталу, враховуючи підходи до фінансування активів у 2024 році. Так, найефективніша структура капіталу спостерігається при фінансуванні 80% власного капіталу на 20% позикового. При консервативному підході, підприємство має можливість забезпечити повну вартість необоротних активів та 2634,2 млн. грн. оборотного капіталу, які підуть на фінансування постійної частини оборотних активів. При цьому, позиковий капітал фінансуватиме змінну частину оборотних активів у вартості 1298,8 млн. грн. та залишкову частину постійної частини оборотних активів у вартості 4042,8 млн. грн. Отже, для більш ефективної діяльності підприємству необхідно наростити власний капітал на 13 %, щоб його частка в сукупному капіталі становила 80%. При такій умові, ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2025 році стане стабільним, адже використовуватиме в основному власний капітал та зможе наростити оборотний капітал для покращення структури майна підприємства. Відзначимо, що темпи розвитку подібних суб'єктів господарювання обмежені, оскільки власний капітал не може забезпечити необхідного додаткового обсягу активів в періоди сприятливої кон'юнктури ринку.

Найбільший приріст фінансової рентабельності діяльності та фінансовий потенціал розвитку має підприємство, яке використовує позиковий капітал. Але у такого підприємства існує більший фінансовий ризик та загроза банкрутства, оскільки вони залежать від питомої ваги позичених коштів, матеріальних цінностей тощо в загальній структурі капіталу підприємства. Розрахунки таблиці 3.7 свідчать про те, що при дотриманні підприємством агресивного підходу фінансування власного капіталу товариства із часткою 35% та вартістю 292928 тис. грн. буде недостатньо навіть для забезпечення необоротних активів товариства (а саме 45% їх вартості), а оборотні активи, при цьому, повністю будуть фінансуватись за рахунок позикового капіталу разом з недостатньою частиною необоротних. Така ж ситуація спостерігається і у компромісного підходу, при якому частка власного капіталу в сукупному капіталі товариства – 55% забезпечує лише 71 % необоротних активів.

Отже, запропонований метод оптимізації структури капіталу дає змогу стверджувати про ефективність дотримання підприємством консервативного підходу фінансування для забезпечення фінансової незалежності від зовнішніх джерел фінансування, поповнення оборотного капіталу на 2025 рік та забезпечення оптимальної структури активів компанії. Як запропоновані зміни вплинуть на ліквідність, платоспроможність та фінансову стійкість ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», представимо у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Вплив зміни структури капіталу на фінансову стабільність ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» у 2025 році

Показник	Фактичне значення	Планове значення (співвідношення власного капіталу до позичкового)		
		80:20	35:65	55:45
Капітал підприємства, млн. грн.	26708,2	26708,2	26708,2	26708,2
Власний капітал, млн. грн.	16016,7	21366,6	347,8	14689,5
Зобов'язання, млн. грн.	10691,5	5341,6	17360,4	12018,7
Оборотні активи, млн. грн.	7975,8	7975,8	7975,8	7975,8
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,59	0,8	0,35	0,55
Коефіцієнт фінансової напруги	0,4	0,2	0,65	0,45
Коефіцієнт фінансового ризику	0,66	0,25	1,86	0,82
Наявність власного оборотного капіталу, млн. грн.	-2715,7	2634,2	-9384,6	-4042,9
Коефіцієнт загальної ліквідності	0,74	1,49	0,46	0,66

Джерело: розраховано автором на основі проведеного фінансового аналізу

Дані таблиці свідчать, що найбільш наближеним варіантом до фактичних даних підприємства є співвідношення між позиковим та власним капіталом як 20:80. Слід підкреслити, що цей варіант буде найкращий для ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», оскільки він наближений як за структурою капіталу, так і за отриманими фінансовими показниками. Розглянемо даний варіант більш детально. Так, при даній структурі капіталу підприємства (80% власного капіталу та 20% позикового) у ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» в прогнозованому 2025 році буде спостерігатися зростання коефіцієнта фінансової незалежності з 0,59 до 0,8, що є результатом збільшення частки власного капіталу. Прогнозованим є і зменшення коефіцієнта фінансової напруги до 0,2, що є свідченням зниження

частки позикового капіталу товариства до 20%. Позитивного значення заслуговує зменшення коефіцієнта фінансового ризику з 0,66 до 0,25, що є свідченням покращення структури капіталу підприємства. Одним з головних факторів вибору варіанту фінансування капіталу 20/80 є наявність власного оборотного капіталу у підприємства в 2025 році на рівні 2634,2 млн. грн., при цьому всі інші варіанти та поточний стан підприємства не забезпечують наявність ВОК, що є свідченням покращення його рівня ліквідності. Підтвердженням цього є розрахований коефіцієнт загальної ліквідності, який в прогнозованому 2025 році може зрости до 1,49 та відповідати оптимальному значенню. Це свідчить про здатність підприємства погашати короткострокові боргові зобов'язання і конвертувати свої активи в грошові кошти.

Також необхідно відмітити, що така структура капіталу забезпечить високий рівень підвищення ефективності в результаті дії фінансового важеля, проте збереже фінансову стійкість підприємства, що є найбільш оптимальним варіантом для вдосконалення політики управління оборотним капіталом, свідченням чого є найкращі розраховані значення ефекту фінансового левериджу при структурі 70% власного до 30% позикового.

В інших випадках підвищення ефективності управління оборотними активами за рахунок фінансового важеля різко знизить фінансову незалежність, зокрема фінансова залежність від зовнішніх джерел дорівнюватиме 45-60 %, рівень фінансового ризику – 0,82-1,86, коефіцієнт загальної ліквідності із значеннями 0,46 та 0,66 не відповідатиме рекомендованим параметрам, що призведе до відсутності власного оборотного капіталу.

Отже, для вдосконалення управління оборотними активами обов'язково необхідно визначити оптимальну структуру капіталу та її оптимізувати. Розглянувши існуючі підходи до формування структури капіталу з використання ефекту фінансового левериджу (співвідношення позикового до власного капіталу 30:70, 50:50, 70:30), відмітимо, що лише 70% власного капіталу забезпечить покращення управління формуванням капіталу, свідченням чого стане найвище значення ефекту фінансового левериджу.

2) Другий із запропонованих заходів передбачає скорочення частини оборотних активів, яка зосереджена у дебіторській заборгованості. Проведений аналіз засвідчив, що протягом попередніх років частка дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» суттєво збільшувалася, що вказує на порушення оптимального співвідношення окремих складових оборотного капіталу. Лише у 2022–2023 роках спостерігалось зменшення її обсягів, однак така тенденція була пов'язана насамперед зі значним скороченням доходу від реалізації під впливом об'єктивних економічних факторів.

Для зменшення обсягів дебіторської заборгованості пропонується вдосконалити систему контролю за її формуванням та погашенням. Ефективне управління розрахунками з контрагентами сприятиме прискоренню обігу оборотних активів, підвищенню ліквідності та зміцненню фінансової стійкості підприємства.

Аналіз наукових публікацій і практичного досвіду діяльності провідних компаній дозволив узагальнити основні інструменти впливу на процес повернення дебіторської заборгованості. Результати такого узагальнення доцільно подати у вигляді таблиці, що містить найбільш поширені методи управління дебіторською заборгованістю та механізми їх практичного застосування (табл. 3.10).

Разом із цим, для побудови ефективної системи взаємодії з клієнтами підприємству необхідно приділяти особливу увагу формуванню якісного портфеля покупців, яким може надаватися комерційний кредит. Важливими складовими такої роботи є встановлення обґрунтованих умов кредитування, розроблення чітких процедур претензійної діяльності та використання механізмів реструктуризації заборгованості.

Водночас навіть ретельно організована система відбору контрагентів не гарантує повного уникнення ризику виникнення простроченої дебіторської заборгованості. З метою мінімізації негативного впливу таких ситуацій підприємству доцільно застосовувати сучасні фінансові інструменти, що

забезпечують прискорене перетворення дебіторської заборгованості на грошові кошти. Використання відповідних механізмів дає можливість підвищити ліквідність, прискорити оборотність капіталу та зміцнити фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 3.10 - Ступінь способів впливу на скорочення величини дебіторської заборгованості

Способи впливу	Коефіцієнт корисної дії, %	
	Добросовісний дебітор	Недобросовісний дебітор
1. Письмові нагадування (залежно від інтенсивності)	15-30	0,1-2
2. Усні нагадування (залежно від інтенсивності)	10-20	01,-2
3. Подання позову до суду (як факт)	20-40	5-15
4. Виконання судового рішення	30-50	10-20
5. Застосування відповідальності матеріальної та штрафних санкцій	40-60	2-10
6. Застава (залежно від ліквідності)	80-90	70-80
7. Загроза втрати іміджу	30-40	01,-5
8. Припинення постачання товарів	10-30	5-20
9. Залучення контролюючих офіційних органів	50-70	20-40

Джерело: складено автором на основі [11, 13, 20]

У зв'язку з цим ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» доцільно порекомендувати низку заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю та прискорення обороту оборотних активів. Зокрема, варто розширити застосування авансових платежів з урахуванням специфіки торговельної діяльності підприємства. Це дозволить зменшити обсяг відволікання коштів у розрахунки з контрагентами.

Крім того, доцільним є запровадження системи знижок за умови дострокової оплати, що стимулюватиме швидше надходження грошових коштів і прискорюватиме оборотність оборотних активів.

Дебіторська заборгованість за товари та послуги на кінець 2024 року складала 4047914 тис. грн. У випадку, якщо застосування запропонованих заходів на початковому етапі дасть можливість скоротити рівень дебіторської

заборгованості на 5%, тоді ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» буде мати наступну економію на вивільненні оборотних активів:

$$E_{OA} = 4047914 \times 0,05 = 202395,7 \text{ тис. грн.}$$

Одним із перспективних внутрішніх інструментів нарощування грошових потоків підприємства є застосування механізмів рефінансування розрахунків. До основних сучасних форм такого рефінансування належать факторинг, облік векселів та форфейтинг. Використання зазначених фінансових операцій дає змогу підприємству у відносно короткі строки трансформувати значну частину дебіторської заборгованості в грошові ресурси, що сприяє скороченню тривалості фінансового та операційного циклів і підвищенню ліквідності.

Разом із тим слід враховувати і певні обмеження, зокрема додаткові витрати, які виникають у процесі здійснення операцій з рефінансування дебіторської заборгованості.

3) Як третій захід пропонується укладення факторингових угод із банківськими установами на суму 10 000 тис. грн, що дозволить у прогностному періоді залучити додаткові кошти до обороту підприємства.

При цьому укладання відповідної факторингової угоди передбачає втрати в розмірі 22% від її суми, які фактично виступають витратами на реалізацію цього заходу.

Розмір економії (або додатково залучених до обороту коштів) становитиме:

$$E_{OA} = 10\,000 - (10\,000 \times 0,22) = 7800 \text{ тис. грн.}$$

Проведена оцінка функціонального призначення оборотних активів підприємства дала змогу виокремити одну з їхніх ключових ролей — акумулювання тимчасово вільних грошових ресурсів та формування високоліквідного резерву у вигляді поточних фінансових інвестицій. Зазначена

функція підкреслює фінансову природу оборотного капіталу та відображає його участь не лише в операційній, а й в інвестиційній діяльності підприємства, що сприяє більш ефективному використанню наявних ресурсів і підвищенню загальної фінансової гнучкості.

Якщо фінансова діяльність підприємства переважно спрямована на управління співвідношенням власних і залучених джерел фінансування, то інвестиційна діяльність виступає необхідною передумовою підтримання належного рівня та подальшого нарощування як основного, так і оборотного капіталу. З огляду на це інвестиційну діяльність доцільно розглядати ширше, ніж лише здійснення капіталовкладень у необоротні активи. Вона також повинна передбачати розміщення частини оборотного капіталу в поточні фінансові інвестиції, що сприятиме підвищенню ефективності використання тимчасово вільних коштів, зміцненню ліквідності та створенню додаткових джерел доходу для підприємства. Мається на увазі:

- придбання короткотермінових високоліквідних цінних паперів, які будуть вільно обертатися на фондовому ринку;
- розміщення вільних коштів на депозитах.

4) Мета четвертого заходу полягає в наступному: за рахунок скорочення рівня дебіторської заборгованості підприємство має можливість вивільнити з обороту 210195,7 тис. грн. (202395,7+7800), які передбачається розмістити у формі поточних фінансових інвестицій під 15% річних, тоді економічний ефект дорівнюватиме:

$$E_f = 210195,7 \times 0,15 = 31529,355 \text{ тис. грн.}$$

Додаткових витрат для реалізації заходу не потрібно.

Захід має підстави для реалізації, оскільки мережа супермаркетів «СІЛЬПО-ФУД» активно займається інвестиційною діяльністю, яка переважно полягає у розширенні бізнесу, злитті та поглинанні інших супермаркетів, а також інвестиціях в інфраструктуру та логістику.

До основних напрямів інвестиційної діяльності компанії відносяться:

- поглинання конкурентів: «СІЛЬПО-ФУД» періодично інвестує у купівлю інших торгових мереж та їхніх активів для розширення присутності на ринку. Наприклад, компанія придбала активи групи компаній «Євротека» (супермаркети «Арсен», «Фреш», «Союз», «Квартал»). Також її власники через фонди розширюють мережу «Фора», поглинаючи інші магазини;
- розвиток власних торгових марок. Доволі значні суми інвестуються у створення та виробництво товарів під ВТМ: «Премія», «Повна Чаша», «Златомано», а також розвиток мережі власного імпорту;
- логістика та ІТ: інвестиції спрямовуються у нові розподільчі центри, цифровізацію сервісів та підтримку інтернет-магазину;
- відкриття та оновлення магазинів: компанія регулярно виділяє кошти на відкриття нових супермаркетів та реновацію вже існуючих (за останній рік було відкрито близько сотні нових локацій).

Крім того, сторонні приватні інвестори можуть вкладати кошти в об'єкти нерухомості, де розміщуються магазини мережі. Так наприклад, інвестиційні фонди викупають приміщення та здають їх в оренду ТОВ «СІЛЬПО-ФУД».

Сукупний економічний результат від упровадження трьох запропонованих заходів наведено в табл. 3.11. Реалізація комплексу рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», дає змогу отримати загальний економічний ефект у розмірі 243 925,055 тис. грн.

Водночас позитивні наслідки не обмежуються лише отриманням додаткового економічного результату. Запропоновані заходи сприятимуть зміцненню фінансової стійкості підприємства завдяки вдосконаленню структури джерел фінансування капіталу. За умови досягнення оптимального співвідношення власних і залучених ресурсів коефіцієнт поточної ліквідності підвищиться на 1,0 пункт і становитиме 1,88, що відповідає нормативним вимогам. У результаті використання позикових коштів показник рентабельності власного капіталу зросте на 2,16 пунктів та досягне рівня 3,44 %.

Таблиця 3.11 – Загальний економічний ефект від запропонованих заходів щодо підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД»

Захід	Спрямованість заходу	Витрати, тис. грн.	Результати, тис. грн.	Економічний ефект, тис. грн./рік
1. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику	Зниження витрат по залученню й обслуговуванню джерел фінансування оборотних активів та підвищення рівня фінансової стабільності підприємства	53 307,4	137 500	84 192,6
2. Удосконалення контролю за рівнем дебіторської заборгованості	Зменшення відволікання коштів у дебіторську заборгованість	-	202 395,7	202 395,7
3. Використання факторингових угод з банками для скорочення рівня дебіторської заборгованості	Збільшення внутрішніх джерел поповнення оборотних активів внаслідок рефінансування розрахунків	2 200	10 000	7 800
4. Акумулявання тимчасово вільних грошових ресурсів у формі поточних фінансових інвестицій	Формування високоліквідного резерву оборотних активів	-	31 529,355	31 529,355
Разом		55 507,4	381 425,05	328 117,65

Джерело: складено автором на основі розділу 3

Таким чином, показники економічної ефективності, наведені в табл. 3.11 свідчать про доцільність запропонованих заходів з підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», що забезпечує компанії економію грошових коштів у розмірі 328 117,65 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Проведене в даній кваліфікаційній (бакалаврській) роботі дослідження підтвердило, що в умовах швидких змін ринкової кон'юнктури підприємства повинні своєчасно адаптувати механізми управління своїми активами для забезпечення їх максимально результативного використання. Ефективне управління оборотними активами дає змогу знизити рівень витрат, посилити конкурентні переваги та підвищити фінансові результати господарської діяльності підприємства.

У сучасній економічній науці існують різні підходи до визначення сутності оборотних активів. Одна група науковців трактує їх як сукупність фінансових ресурсів, що забезпечують безперервне здійснення поточної господарської діяльності підприємства. Інші дослідники розглядають оборотні активи як частину майнового комплексу суб'єкта господарювання, яка повністю споживається в межах одного операційного чи виробничого циклу або трансформується в іншу форму протягом одного року.

Але незважаючи на відмінності в підходах, більшість науковців погоджується, що оборотні активи є важливим елементом ресурсного потенціалу підприємства та забезпечують безперервність його операційної діяльності.

Оборотні активи відбивають структуру розміщення оборотного капіталу, який було інвестовано в операційну діяльність підприємства, тоді як поняття «оборотні засоби» та «оборотні кошти» вже конкретизують складові елементи цього капіталу у складі оборотних активів підприємства.

Складові та структура оборотних активів торговельних підприємств характеризуються певними особливостями, що визначаються специфікою торговельної діяльності. Найбільшу частку в їх складі зазвичай становлять товарні запаси, грошові ресурси та дебіторська заборгованість, які відіграють ключову роль у забезпеченні безперервного товарообігу та підтриманні належного рівня фінансової стійкості.

В роботі був проведений аналіз техніко-економічних показників діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД». Компанія входить до складу провідної торгово-промислової групи України — Fozzy Group, яка є одним із найбільших операторів роздрібною торгівлі в Україні. Основним напрямом діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» є оптова та роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та товарами повсякденного попиту.

У 2022–2024 роках компанія працювала в складних умовах воєнних обмежень, зростання енергетичних витрат, порушень логістики та зміни купівельної поведінки споживачів. Усі ці фактори негативно вплинули на персонал, активи, постачання, енергостабільність і роботу магазинів під час повітряних тривог.

Структура управління ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» має функціональний принцип організації та носить багаторівневий характер. Вона поєднує сім ключових рівнів управління, кожен з яких виконує певний перелік функцій та координує стратегічну, операційну та допоміжну діяльність підприємства.

В динаміці показників за три роки спостерігається стійка тенденція до зростання доходу від реалізації продукції. У 2023 році порівняно з 2022 роком приріст цього показника становив 21,06% та у 2024 році дохід збільшився ще на 9,78%. Така динаміка ілюструє відновлення торговельної активності після кризового 2022 року та збереження рівня попиту на продукцію мережі.

Собівартість реалізації протягом 2022-2024 рр. також зростала, тільки дещо нижчими темпами. У 2023 році показник собівартості зріс на 18,9%, а у 2024 році – всього на 7,74%. Тобто у 2024 році підприємство поліпшило співвідношення між доходом і собівартістю, що позитивно вплинуло на валовий прибуток.

У 2023 році приріст валового прибутку склав 26,77%, а у 2024 році - 14,85%. Валова рентабельність реалізації зросла з 27,4% у 2022 р. до 28,69% у 2023 р. та до 30,01% у 2024 р. Така динаміка валової рентабельності показує, що компанія поступово збільшувала частку прибутку валового у кожній гривні реалізації.

Аналіз показників ліквідності балансу показав наступні результати. У 2022–2023 роках коефіцієнт загальної ліквідності перевищував нормативні значення та знаходився в межах 1,25–1,48, що забезпечувало належне покриття поточних зобов'язань за рахунок оборотних активів. У 2024 році значення коефіцієнта підвищилося до 1,61.

Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2022–2023 роках залишався відносно стабільним та перебував в межах 0,84–1,03. У 2024 відбулося поступове відновлення показника швидкої ліквідності до рівня 1,15, що відповідає рекомендованим нормативам.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності тільки у 2022 році не досягав нормативного значення на рівні 0,15. Адже у 2023 році підприємство збільшило величину коефіцієнта до 0,21 і потім до 0,25 у 2024 році. Проведений аналіз вказує на те, що протягом аналізованого періоду підприємство зберігало задовільний рівень платоспроможності.

У 2022 році значення показника фінансової автономії на рівні 0,39 вказувало на посилення залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування та зниження рівня фінансової стійкості. Упродовж 2023–2024 років спостерігалось поступове покращення ситуації та зростання коефіцієнта автономії на 15,38% та 8,89%.

У 2022 році значення коефіцієнта фінансової залежності становило 0,61, що вказувало на збільшення частки позикових коштів у складі джерел фінансування підприємства. Упродовж 2023–2024 років спостерігалось поступове зниження цього коефіцієнта, що свідчить про певне покращення фінансового стану підприємства.

Розрахунки показників оборотності активів свідчать про відносно значну тривалість їх кругообігу, що значною мірою може пояснюватися складними суспільно-політичними та економічними умовами в країні.

Частка власного капіталу в загальному обсязі оборотного капіталу підприємства постійно зростала з 27,4% у 2022 р. до 52,0% у 2024 р. Але у кризовому 2023 р. вона знизилась до 37,9%.

В роботі було здійснено аналіз показників ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» за три роки. За результатами цього аналізу у базовому 2022 році значення коефіцієнта оборотності становило 1,63 рази. У 2023 році показник зріс до 1,90 рази, а у 2024 році досяг 2,89 рази, що майже у 1,5 рази перевищує рівень попереднього року.

Протягом аналізованого періоду коефіцієнт оборотності запасів характеризувався стійкою тенденцією до зростання: його значення підвищилося з 5,68 до 9,97 оборотів у 2024 році. До того ж, у 2023–2024 рр. тривалість одного обороту запасів знизилася на 2,66 дня, що є додатковим підтвердженням оптимізації управління запасами та скорочення часу їх перебування в обороті підприємства.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості перебував у межах 3,01–3,08 обороту, проте у 2024 році зріс до 4,92 обороту. Така тенденція може вказувати на зменшення частки продажів, здійснених на умовах комерційного кредиту.

Показник оборотності грошових коштів також характеризувався певними змінами протягом аналізованого періоду. Якщо у 2022 році його значення становило 41,4 обороту, то у 2024 році воно досягло 97,5 обороту. Водночас у проміжному періоді спостерігалось суттєве зниження майже втричі, після чого показник частково відновився та у 2023 році склав 56,63 обороту. Така динаміка відображає зміни в інтенсивності використання грошових ресурсів підприємства.

Результати проведеного кореляційного аналізу свідчать, що найбільш вагомий вплив на інтегральний показник ефективності використання оборотного капіталу має коефіцієнт оборотності, для якого значення коефіцієнта кореляції становить 0,9026. Це вказує на дуже тісний прямий зв'язок між зазначеними показниками. Друге місце за силою впливу посідає виручка від реалізації продукції, для якої коефіцієнт кореляції дорівнює 0,8904. Третім за значущістю фактором є рентабельність оборотного капіталу, рівень зв'язку якої з інтегральним показником оцінюється на рівні 0,8745.

Водночас середньорічна величина оборотного капіталу практично не впливає на зміну інтегрального показника ефективності, оскільки коефіцієнт кореляції між цими показниками є дуже низьким і наближається до нуля, що свідчить про відсутність суттєвої залежності.

У третьому розділі роботи було запропоновано чотири заходи з метою підвищення ефективності використання оборотних активів ТОВ «СІЛЬПО-ФУД», а саме:

1. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансового ризику та термінів залучення капіталу.

2. Вдосконалення контролю над рівнем дебіторської заборгованості. Оптимізація дебіторської заборгованості для такої великої компанії як ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» спрямована на вивільнення «заморожених» оборотних коштів та прискорення їхнього обороту. Оскільки за структурою балансу компанії значну частину активів становить торгова заборгованість та передоплати, управління цими процесами вимагає чітких технологічних і фінансових інструментів.

3. Використання факторингових угод з банками задля скорочення рівня дебіторської заборгованості.

4. Акумулявання тимчасових вільних грошових коштів у вигляді фінансових поточних інвестицій. Захід передбачає розміщення частини оборотного капіталу в поточні фінансові інвестиції, що сприятиме підвищенню ефективності використання тимчасово вільних коштів, зміцненню ліквідності та створенню додаткових джерел доходу для підприємства.

5. Упровадження комплексу заходів, спрямованих на підвищення результативності використання оборотних активів підприємства, дасть змогу отримати сукупний економічний ефект у розмірі 328 117,65 тис. грн. Крім безпосереднього економічного результату, реалізація запропонованих рішень сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємства завдяки вдосконаленню структури капіталу та більш раціональному співвідношенню власних і залучених джерел фінансування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14. № 15-16. № 17. Ст. 112 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. Ст. 365. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку від 21.06.1999 // Редакція від 30.04.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>.
4. Аксенко В.С. Прогнозування оборотних активів підприємства як інструмент ефективного управління ними. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2023. № 5. С. 56-63. URL : <https://hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/01/MV-04-2023.pdf>
5. Балджи М.Д., Доброва Н.В., Однолько В.О., Осипова М.М. Торговельне підприємництво: навчальний посібник. Київ : Кондор видавництво, 2017. 112 с. URL : <http://lib.osau.edu.ua/jspui/handle/123456789/4919>.
6. Безбородова Т.В., Даншина Т.В. Управління оборотними коштами підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. №1. С. 59–62. URL : <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=5326&i=10>
7. Бланк І.О., Ситник Г.В., Андрієць В.С. Управління фінансами підприємств : підручник. 2-ге вид. Київ : КНТЕУ. 2017. 792 с. DOI : <https://doi.org/10.31617/p.knute.2017-1378>
8. Богданова О.В. Економічна сутність, класифікація та джерела формування оборотних активів. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 24. С. 212-216. URL : <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/817baf7d-30e1-4698-8084-9829d73c4364/content>

9. Бровко Л.І., Юрченко А.А., Королькова Т.В. Оптимізація оборотних активів та їх вплив на діяльність підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №2. С. 16-22. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2021/5.pdf
10. Велика О.Ю., Козлова І.М. Особливості управління структурою капіталу підприємств України. Причорноморські економічні студії. 2023. Випуск 80. С.76-81. DOI : <https://doi.org/10.32782/bses.80-12>.
11. Власова Н.О. Управління оборотними активами в підприємствах роздрібної торгівлі: монографія. Харків: ХДУХТ, 2014. 258 с. URL : <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/21797>
12. Гаватюк Л.С., Пілат А.К. Удосконалення механізму управління оборотними активами як умова ефективного функціонування підприємств. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. №1. URL : <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-32.pdf>
13. Дехтяр Н.А., Дейнека О.В., Черноус Т.М. Управління оборотними активами підприємства. Економіка та суспільство. 2017. №8. С. 572-578. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/97.pdf
14. Державна служба статистики України. URL : <https://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Домбровська Н. Р. Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. №17. С. 820–825. URL : <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/166.pdf>
16. Домбровська С.О. Структура капіталу підприємства: сучасні проблеми та парадигма розвитку: монографія. Харків. «Діса плюс». 2020. 256 с. URL : <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/381a49ae-7eb9-4a71-89d2-d624074b4d39/content>
17. Дробошевська Т.В. Економічна сутність оборотного капіталу, його роль у фінансово-господарській діяльності підприємства. Наукові записки. 2012. Вип. 12, част. I. С. 204-207. URL : http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4736/1/42_2012_-204-207.pdf

18. Дропа Я. Б. Фінансовий аналіз : навч. посібник. Електрон. вид. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. 238 с. URL : <https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Dropa-Navchalnyy-posibnyk-2024.pdf>
19. Економіка і бізнес: підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с. URL : https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB/ek_predpriyatiy/posobiya_pdf/Ekonomika_i_biznes_2021.pdf
20. Казачков І.О., Даньченко О.Е. Напрямки удосконалення процесу управління оборотними коштами підприємства. *Економічний випуск Запорізької державної інженерної академії*. 2014. Вип.7. С. 136-143. URL : https://old-zdia.znu.edu.ua/gazeta/evzdia_7_136.pdf
21. Кічук О.С., Тарасова Ю.А. Управління оборотним капіталом промислових підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1234>
22. Коваленко О.В. Формування і використання оборотного капіталу підприємства : пошук шляхів підвищення ефективності. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. №41. С. 203-208. URL : https://bses.in.ua/journals/2019/41_2019/40.pdf
23. Ковальська Л.Л., Кривов'язюк І.В. Економіка підприємства : підручник. Київ : Видавничий дім «Кондор». 2020. 700 с. <https://library.megu.edu.ua:9443/jspui/handle/123456789/4929>
24. Ковальчук Н.О., Федішин М.П., Жаворонок А.В. Теоретичні аспекти аналізу складу, структури активів та джерел їх фінансування. *Інвестиції : практика та досвід*. 2019. №23. С.64-69. URL : http://www.investplan.com.ua/pdf/23_2019/14.pdf
25. Койнак В.В. Аналіз та оцінка ефективності використання оборотних активів торговельних підприємств України. *Наукові інновації та передові технології*. №1(53). 2026. DOI : [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-1\(53\)-](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2026-1(53)-)
26. Косарева І.П., Великий Ю.М., Капустенко Ю.М. Теоретичні основи систематизації поняття «оборотний капітал» та характеристика його складових

елементів. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. №16. С. 382-388. URL :
https://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/58.pdf

27. Круш П.В., Мастюк Д.О. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства. *Національний Технічний Університет України «КПІ»*. 2015. Вип. №12. URL : <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/45314>

28. Кузнєцова Т.В., Лук'янчук Ю.А. Система управління оборотними активами як інструмент забезпечення платоспроможності підприємства. *Вісник НУВГП*. 2023. Вип. 1 (101). С. 56-65. URL:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnugvp_ekon_2023_1_8

29. Кучменко В.О. Управління структурою оборотних активів на основі функціональної моделі оптимізації структури капіталу. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 35(1). С. 46-53. URL :
http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35%281%29_9

30. Литвинов А.І., Остапенко Р.М., Горох О.В. Оптимізація оборотного капіталу в умовах невизначеності. *Економіка та суспільство*. Вип. №63. 2024. DOI : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-58>

31. Лебедева А.М. Методичні аспекти аналізу ефективності використання оборотних активів підприємства. *Наукові праці ОІФ. Економічні науки*. 2015. Вип. 1. С. 67-76. URL :
[http://zt.knute.edu.ua/files/2015/%E2%84%961\(78\)/uazt_2015_1_9.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2015/%E2%84%961(78)/uazt_2015_1_9.pdf)

32. Марусяк Н.Л. Фінанси підприємств : навчальний посібник : 2-ге вид., перероб. і доп. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. 176 с. URL
<https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8212/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%83%D1%81%D1%8F%D0%BA%20%D0%A4%20%D0%9F%202023%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

33. Мельник Т. Ю. Товарознавство : підручник. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2020. 364 с. URL :

<http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/7682;jsessionid=96EDDA671CB41A72C2C6AD6E1F08349>.

34. Мордань Є.Ю., Сумченко А. О. Методичний підхід до побудови системи управління оборотними активами підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2019. № 4. С. 24-34. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76920>

35. Носань Н.С., Мартінович В.Г. Сутність та генезис економічної категорії «оборотний капітал підприємства». *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 15. С. 272-275. URL : <http://global-national.in.ua/archive/15-2017/55.pdf>

36. Педченко Н.С. Теоретико-прикладний аспект забезпечення результативності стратегії фінансування оборотного капіталу підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2020. № 4. С. 6-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvpushk_2020_4_4

37. Пильнова В. П., Гавриш О. М., Мартиненко М. О. Основи підприємництва : навчальний посібник. Київ : ДУТ, 2020. 358 с. URL: <http://dl.dut.edu.ua/course/view.php?id=33>

38. Піскульова І.В., Мавріна М.І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств : сучасний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. №1. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/90.pdf

39. Приймак С. В. Аналіз господарської діяльності; практикум : навчальний посібник. Львів, 2022. 277 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2022/11/Analiz-hospodarskoi-diiialnosti-PRYYMAK-SVITLANA.pdf>.

40. Пушкарь І.В., Проскуріна Н.М. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 115 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/24085/1/0060428.pdf>.

41. Рубаха М.В., Цюпа М.П. Прикладні аспекти аналізу оборотності капіталу суб'єкта господарювання. *Ефективна економіка*. 2017. №4. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5531>

42. Рабоконь Ю.С. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 76-86. DOI : <https://doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.8>

43. Ситник Н.С., Смолінська С.Д., Ясіновська І.Ф. Фінанси підприємств : навчальний посібник за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 402 с. URL : https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Finansy_pidpr15.pdf

44. Фінанси підприємств : підручник за заг. ред. В. В. Сокурєнка. 2-ге вид., доповн. та перероб. Харків : ХНУВС. 2022. 292 с. URL : https://digpub.chite.edu.ua/books/fin/Finansy_pidprijemstv_Sokurenko.pdf

45. Цуркан І.М., Калюжна В.С. Математичні методи та моделі в управлінні оборотним капіталом підприємства. *Інвестиції : практика та досвід*. 2021. №18. С.25–29. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/6.pdf

46. Чорна Т. М. Теоретичні основи товарознавства. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 598 с. URL : <https://dpu.edu.ua/irpinskyihumanitarnyichasopys?view=article&id=1823:teoretychni-osnovy-tovarovnavstvanavchalnyi-posibnyk&catid=2>